

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Helena Bílá, DiS.

**Možnost rozvázání platných manželství v katolické církvi a srovnání
s rozvodem manželství podle českého rodinného práva**

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Možnost rozvázání platných manželství v katolické církvi a srovnání s rozvodem manželství podle českého rodinného práva* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 31. 7. 2014

.....

Helena Bílá, DiS.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému vedoucímu práce, panu ICLic. et. Mgr. Jiřímu Dvořáčkovi, Dr. J. C. O., za odborné vedení, podnětné připomínky a poskytnuté cenné rady při zpracování této diplomové práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk:	6
ÚVOD	7
1. POJEM MANŽELSTVÍ	10
1.1 Stručná charakteristika manželství a jeho význam v církevním právu	10
1.2 Stručná charakteristika manželství a jeho význam v civilním právu	12
1.3 Vztah kanonického a civilního manželství	15
2. ZPŮSOBY UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ	16
2.1 Civilní sňatek	17
2.1.1 Podmínky uzavření manželství	17
2.1.2 Sňatečné prohlášení	18
2.2 Církevní sňatek	22
2.2.1 Církevní sňatek v zákoně o rodině	22
2.2.2 Církevní sňatek v CIC/1983	24
2.3 Vztah mezi civilním a církevním sňatkem	30
3. ZPŮSOBY ROZVÁZÁNÍ PLATNÉHO MANŽELSTVÍ	31
3.1 Zánik manželství podle NOZ	31
3.1.1 Sporný rozvod	32
3.1.2 Nesporný rozvod (rozvod ve shodě)	34
3.1.3 Smrt a prohlášení za mrtvého v NOZ	37
3.1.4 Procesní otázky prohlášení za mrtvého	41
3.2 Rozvázání platných manželství podle kanonického práva	41
3.2.1 Privilegium captivitatis	43
3.2.2 Privilegium výběru manžela či manželky	43
3.2.3 Zrušení manželského svazku ve prospěch víry neboli „in favorem fidei“ (někdy také <i>privilegium petrinum</i>)	45
3.2.4 Zrušení manželského svazku při aplikaci „pavlovského privilegia“	46
3.2.5 Rozvázání nedokonaného manželství	48
3.2.6 Smrt a prohlášení za mrtvého	49
3.3 Církevní soudnictví v ČR	51

3.3.1 Soustava církevních soudů	52
3.3.2 Církevní soud v Brně a jeho role v zániku manželství podle kanonického práva	53
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÉ LITARATURY:	56
Bibliografické zdroje:.....	56
Periodika:.....	57
Internetové zdroje:.....	58
Právní předpisy:.....	59
Judikatura:	59
Abstrakt:.....	60
Summary:	60
Klíčová slova:.....	61
Keywords:	61
Přílohy	62
Příloha č. 1: Formulář žádosti o zrušení manželství dle Pavlovského privilegia	62
Příloha č. 2: Formulář žádosti o rozvázání nedokonaného manželství.....	64

Seznam použitých zkratk:

CIC/1983 – Kodex kanonického práva z roku 1983

Č. – číslo

ČR – Česká republika

NOZ – nový občanský zákoník

NS ČR – Nejvyšší soud ČR

OSŘ – občanský soudní řád

ZOR – zákon o rodině

ÚVOD

Tématem mé diplomové práce je možnost rozvázání platných manželství v katolické církvi a srovnání s rozvodem manželství podle českého rodinného práva. Téma jsem si zvolila, protože jej považuji za velmi aktuální, vzhledem k tomu, že v České republice se v současné době rozpadá každé druhé manželství. Institut manželství je přitom upraven jak v civilním právu, tak i v kanonickém právu katolické církve, přičemž právě manželství je oblastí, kterou církevní právo upravuje velmi podrobně.

Dalším důvodem, proč jsem si toto téma zvolila pro svoji diplomovou práci, je moje přesvědčení, že povědomí v České republice o právní úpravě manželství v kanonickém právu je poměrně nízké, naopak právní úprava v civilním právu je velmi dobře známá. Z tohoto důvodu se v práci pokusím přiblížit zejména církevní právní úpravu, o které není tolik dostupných informací. Nelze přitom opomenout, že každý občan České republiky je přitom vázán českým právním řádem, každý člen katolické církve je pak vázán kanonickým právem své církve. Je-li člověk občanem České republiky a zároveň katolického vyznání, je pak vázán oběma právními řády.¹

České i kanonické právo má přitom celou řadu společných rysů a pohledů na institut manželství a rodiny, nicméně celá řada rysů se také podstatně liší. Zatímco z pohledu aktuálního civilního práva České republiky není v současné době obvykle nijak obtížné rozvést manželství, z hlediska práva katolické církve je situace jiná. Docílit zániku platného manželství před církví je významně obtížnější, neboť podle církevního práva lze rozvázat jen určitá manželství (nikdy ne manželství svátostná a dokonaná) a toto rozvázání může udělit jen příslušná církevní autorita.

Cílem této diplomové práce je srovnat způsoby zrušení platných manželství, jak to vyplývá z platných předpisů západní katolické církve (Kodexu kanonického práva z roku 1983) s rozvody podle českého práva s přihlédnutím ke změnám rodinného práva v novém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. Analyzovány budou obě právní úpravy a bude určeno, v čem se shodují a v čem se odlišují. V této práci se pokusím odpovědět na výzkumnou otázku, jaké jsou nejvýznamnější rozdíly mezi právní úpravou rozvodu v civilním právu a právní úpravou zániku platných nult manželství v kanonickém právu.

Po úvodu této práce bude následovat kapitola první, kde se zaměřím na samotný pojem manželství a jeho stručnou charakteristiku podle civilního práva a podle kanonického práva latinské církve, přičemž neopomenu ani právní úpravu podle nového občanského

---

¹ Právní řád ČR a právní řád katolické církve se přitom nijak vzájemně nepodmiňují.

zákoníku. Druhá kapitola pak bude věnována způsobům uzavírání manželství, kterými jsou v českém právu civilní a církevní sňatek. Třetí kapitola, která bude stěžejní pro tuto diplomovou práci, bude zaměřena na jednotlivé způsoby rozvázání platného manželství. Kapitola bude opět rozdělena na dvě části, kdy v první části bude pojednáno o způsobech rozvázání manželství podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., druhá část pak bude zaměřena na způsoby rozvázání platných manželství podle kanonického práva západní katolické církve. Poslední kapitolou této práce bude závěr, ve kterém bude pojednáno také o výsledcích srovnání obou právních úprav.

Před tím, než jsem započala s vypracováváním této práce, jsem provedla důkladnou rešerši odborné literatury vztahující se k tématu. V této souvislosti jsem dospěla k závěru, že literatury v českém jazyce, která se vztahuje k manželství, resp. jeho rozvodu podle civilního práva, je významně větší množství než literatury, která pojednává o neplatnosti manželství podle kanonického práva. Z tohoto důvodu budou do této práce zařazeny rovněž některé zahraniční odborné publikace zabývající se rozvázáním manželství podle církevního práva. Přesto však lze najít i česky psanou odbornou literaturu, ze které je možné čerpat poznatky důležité pro tuto práci v obou oblastech práva. Co se týká civilního práva, dlouhodobě se zákonem o rodině a problematikou manželství zabývá autorka Milana Hrušáková, z jejichž knih *České rodinné právo a Zákon o rodině s komentářem* budu čerpat.

V oblasti kanonického práva jsou zajímavé příspěvky a publikace Antonína Ignáce Hrdiny a Damiána Němce. Především v oblasti kanonického práva bude čerpáno rovněž ze zdrojů zahraničních, mezi nimiž jmenuji například knihu Mariana Žurowskeho nazvanou „*Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła Katolickiego*.“ Použito bude také značné množství odborných článků, které se k tématu vztahují. Dále budu pracovat s primárními zdroji, a to zejména se zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a zákonem č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, který vstoupil v účinnost v průběhu psaní této práce, což mě vedlo k tomu, že jsem zohlednila jednak právní úpravu platnou do konce roku 2013 a stejně tak i aktuální právní úpravu v civilním právu, která vstoupila v účinnost k 1. 1. 2014. Pro kanonické právo latinské církve je pak takovým primárním zdrojem poznání Codex iuris canonici z roku 1983 (dále jen CIC/1983).

Práce bude zpracována postupem od obecného, tedy od vymezení pojmu a právní úpravy manželství, ke konkrétnímu, tedy k jednotlivým druhům zániku manželství s důrazem na rozvod v civilním právu a zánik manželství v kanonickém právu. Z metodologického hlediska bude v této práci využita zejména metoda komparace, kdy bude

srovnávána právní úprava v civilním právu a v kanonickém právu a dále analýzy, syntézy a dedukce.

1. POJEM MANŽELSTVÍ

Obecně lze říci, že manželství civilní i církevní vzniká sňatkem, přičemž rozlišujeme sňatek civilní a církevní. O samotném vzniku manželství však bude pojednáno v následující kapitole této práce. V této části práce se zaměřím především na samotný pojem manželství a na jeho charakteristické znaky.

1.1 Stručná charakteristika manželství a jeho význam v církevním právu

Církevní právo vychází z názoru, že manželství je a bylo základním kamenem lidské pospolitosti.² Manželství, více než jiné svátosti, má v kanonickém právu zvláštní postavení. Vyplývá to z důležitosti poslání manželství v občanském životě a v církvi. Manželství z pohledu církve není soukromou záležitostí dvou osob, které ho uzavírají, ale má svůj dopad na život společnosti a církve.

Základní právní předpis kanonického práva pro latinskou církev, kterým je Codex iuris canonici z roku 1983, vymezuje ve svém kánonu 1055 manželství následovně: „*Manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplnění a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost. Proto mezi pokřtěnými nemůže být platná manželská smlouva, která by nebyla svátostí.*“

Z pohledu kanonického práva je manželství významnějším institutem, než jen institutem právním, protože manželství je považováno spíše za institut božský,³ a to vzhledem ke skutečnosti, že katolická církev a církevní právo považuje manželství za posvátné. Kanonické právo chápe manželství jako svátost, kterou si snoubenci navzájem udělují.⁴ Z výše uvedené definice manželství, kterou uvádí kánon 1055, lze také dovodit, že manželství je v kanonickém právu chápáno jako určitá posvátná smlouva (*foedus*) mezi mužem a ženou, na rozdíl od prosté smlouvy (*contractus*), kterou je manželství podle civilního práva.

Charakteristickými znaky manželství v církevním právu jsou jednak jeho jednota, což znamená, že vylučuje polygamií (mnohoženství) a polyandrii (mnohomužství), a jednak jeho nerozlučitelnost, což v praxi znamená, že jeho zánik je možný pouze výjimečně a za splnění celé řady podmínek. Doktrína katolické církve totiž považuje nerozlučnost za jednu z podstatných vlastností manželství. Nerozlučnost manželství pak spočívá

² TRETERA, Jiří Rajmund. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 231.

³ Tamtéž, s. 236.

⁴ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 13.

v tom, že platný manželský svazek nelze rozloučit ani zvenčí ani zevnitř, čili jednou platně uzavřené manželství nemůže za jistých podmínek rozloučit státní moc ani samotní manželé. Jinak řečeno, v katolické církvi je monogamické manželství nerozlučitelné na základě přirozeného práva, a tudíž není možné jej rozloučit prostřednictvím žádného státního zákona.⁵

Katolické manželství je tedy celoživotní svazek, který je nerozlučitelný, jedná se o svazek mezi mužem a ženou, z nichž alespoň jeden je katolík, a tento svazek musí být zaměřen na dobro manželů a plazení a výchovu dětí, přičemž svazek musí být uzavřen kanonickou formou.⁶

CIC/1983 přitom upravuje celou řadu otázek, které s manželstvím souvisí. Právní úprava se nachází v kánonech 1055-1165 a CIC/1983 upravuje vedle samotného pojetí manželství také např. různé typy manželství, pastorační péči o manželství atd.⁷

Církevní právo také upravuje přímo v CIC/1983 cíle manželství, přičemž stejný důraz je kladen na prospěch manželů a zplození dětí. Z prvního cíle, kterým je prospěch manželů, pak vychází druhý cíl, kterým je zplození a výchova dětí. To, co tedy odlišuje manželství od jiných lidských společenství, jsou cíle, k nimž směřuje. Tyto cíle nepocházejí z lidského rozhodnutí, ale svou přirozeností jsou dány Božím plánem, aby se manželé navzájem jako osoby doplňovali a zdokonalovali a předávali i formovali nový život. Základem manželství je Boží vůle, která z manželství udělala smlouvu i svátost zároveň. Proto se také manželství katolíků řídí nejen božským, ale také kanonickým neboli církevním právem.⁸

Výše již bylo zmíněno, že CIC/1983 rozlišuje celou řadu typů manželství. Zásadním členěním je členění na manželství platné a neplatné, přičemž platné manželství působí všechny účinky, které právo předvídá, oproti tomu manželství neplatné se jako manželství jeví jen navenek.⁹

Manželství se považuje za platné, jestliže při jeho uzavírání byly splněny všechny podmínky přirozeného a církevního práva, naopak neplatné je manželství, pokud se uzavíralo s manželskou překážkou. O neplatné manželství se jedná rovněž tehdy, pokud nebyl řádně dán manželský souhlas nebo nebyla zachována předepsaná kanonická forma. Platné manželství se pak dále dělí na manželství uzavřené čili uznané církví, neboť bylo před církví předepsanou formou uzavřené a nebylo ještě završeno manželským stykem, a dokonané

---

⁵ TRETERA, Jiří Rajmund. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 237.

⁶ Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994, kán. 1056 a násl.

⁷ Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994, kán. 1055.

⁸ KAŠNÝ, Jiří. *Manželství v západní tradici: soubor kanonických studií*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2006, s. 34.

⁹ POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: Česká katolická Charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1990, s. 9.

(završené) manželství pak znamená, že manželé lidským způsobem uskutečnili mezi sebou manželský styk za účelem zplození dítěte.¹⁰

Neplatné manželství se nazývá putativní, pokud alespoň jeden z manželů jej uzavíral v přesvědčení, že bylo uzavřeno platně. Takové manželství je putativním, dokud oba manželé nezjistí, že toto manželství je neplatné. Za neplatný a nedovolený považuje církev i civilní sňatek, který byl uzavřen před státním orgánem. Katolíky totiž váže církevní zákon ve všech otázkách, které se týkají přípravy a vstupu do svátosti manželství i života v něm.¹¹

Damián Němec dále uvádí dělení manželství podle jeho vzniku či trvání na *matrimonium in fieri*, v tomto případě se právní úprava vztahuje ke vzniku manželství, svatbě a přípravám na ni, a na *matrimonium in facto esse*, kdy se právní úprava vztahuje ke stavu po uzavření manželství. Jiný způsob dělení pak závisí na náboženském významu manželství. Podle tohoto kritéria rozeznáváme svátostné manželství, kterým rozumíme platné manželství mezi dvěma pokřtěnými jedinci, a nesyvatostné manželství, což jsou ostatní manželství. Dalším způsobem dělení je dělení na základě kritéria integrity manželství, kdy manželství dělíme na manželství pouze platné a manželství platné a dokonané. Manželství pouze platné bylo platně uzavřeno, ale nebylo dokonáno. Oproti tomu manželství platné a dokonané je navíc dovršeno fyzickým stykem manželů. Manželství lze dále rozdělit na základě míry veřejnosti jeho uzavření na veřejně známé manželství a tajně uzavřené manželství.¹²

1.2 Stručná charakteristika manželství a jeho význam v civilním právu

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, který na našem území platil celých 50 let, byl k 1. 1. 2014 zrušen a nahrazen právní úpravou obsaženou v zákoně č. 89/2012 Sb., novém občanském zákoníku (dále jen NOZ). Nová úprava rodinného práva se navrátila zpět do občanského zákoníku jako základního kodexu soukromého práva, což je významnou změnou po desetiletích atomizace rodinného práva.¹³

Civilní právo chápe manželství především jako institut právní. Podle zákona o rodině bylo manželství definováno jako „*trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem,*

---

¹⁰ POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: Česká katolická Charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1990, s. 9.

¹¹ Tamtéž.

¹² NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 22-32.

¹³ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6, s. 216.

který stanoví zákon. ¹⁴ Hlavním účelem manželství je přitom podle zákona založení rodiny a řádná výchova dětí a rovněž vzájemná podpora a pomoc mezi manžely. ¹⁵ Pro bezdětná manželství se tak nově jako jeho hlavní účel považuje vzájemná podpora a pomoc, čímž se zdůrazňuje solidarita v manželství. ¹⁶ Zakotvení podpory a pomoci jako účelu manželství je novinkou, zákon o rodině tento účel manželství neobsahoval. V důsledku manželství vzniká mezi manžely řada práv a povinností jak osobního charakteru (např. manželská práva a povinnosti), tak majetkového charakteru (zejména společné jmění manželů, společný nájem bytu manželů). ¹⁷

Ačkoli se to tak může na první pohled jevit, výše uvedené ustanovení nepředstavuje definici manželství, jeho smyslem je výslovně stanovit, co je pro vlastní podstatu manželství typické, resp. charakteristické, bez čeho by manželství nebylo manželstvím (proto např. svazek dvou osob stejného pohlaví manželstvím být nemá). V nové úpravě jsou přitom na rozdíl od úpravy v zákoně o rodině zohledněny situace, kdy manželé nevedou společnou domácnost, i situace, kdy mají v úmyslu ukončit manželství rozvodem (separace života, oddělené soužití). ¹⁸

Z výše uvedené stručné legální definice lze odvodit, že zákon chápe manželství jako trvalé společenství dvou osob rozdílného pohlaví. Pojem trvalosti však nevyjadřuje jeho časovou neomezenost po celou dobu trvání života obou manželů, neboť manželství může být za života obou manželů zrušeno rozvodem, o kterém bude pojednáno ve čtvrté kapitole této práce. Spíše se tedy jedná o skutečnost, že právní úprava nezná „manželství na zkoušku“, případně manželství zanikající uplynutím času. Trvalost manželství je jedním z pojmových znaků manželství, neboť slouží naplnění účelu manželství. Společenství muže a ženy má charakter osobní, ale i majetkový. Ve své podstatě tedy jde o životní společenství. Nemusí však jít, a velmi často ani nejde, o celoživotní společenství, byť by to byl stav ideální. ¹⁹

Od manželství jako životního společenství muže a ženy je nutné odlišit právně upravený vztah dvou osob téhož pohlaví, kterým je registrované partnerství. Registrované partnerství je upraveno v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a znění některých souvisejících zákonů. Od manželství je rovněž nutno odlišit vztah mezi mužem

¹⁴ § 655 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁵ § 655 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6, s. 216.

¹⁷ HENDRYCH, Dušan, a kol. *Právní slovník*. 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1459.

¹⁸ ŠMÍD, David. Uzavření manželství podle nové úpravy rodinného práva. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uzavreni-manzelstvi-podle-nove-upravy-rodinneho-prava/>.

¹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 3. vyd. Praha: C. H. BECK, 2005, s. 4.

a ženou, kteří nejsou manžely, avšak žijí spolu a společně uhrazují náklady na své potřeby. Pro tento vztah je používáno označení vztah mezi druhem a družkou, popř. se hovoří o nesezdaném soužití. NOZ stejně jako předcházející předpis, kterým byl zákon o rodině, vztahy mezi druhem a družkou výslovně neupravuje, v omezeném rozsahu však s tímto vztahem počítají některé další právní předpisy, zejména zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení atd.²⁰

Z části občanského zákoníku věnované manželskému právu je dále zřejmé, že zákon předpokládá založení rodiny v rámci manželství. Rodina však může vzniknout i jiným způsobem než uzavřením manželství. Samotný pojem rodina však v českém právním řádu není definován, což vede k tomu, že v různých společenských vědách bývá tento pojem vykládán různými způsoby. Pokud však jako základní rys rodiny chápeme především společné soužití ve smyslu osobního i majetkového společenství, pak pokud jde o pojetí rodiny ve smyslu úpravy občanského zákoníku, výkladem jednotlivých ustanovení lze dospět k závěru, že zákon rodinu chápe především ve vztahu mezi rodiči a dětmi, neboť právní úprava tohoto vztahu není založena na tom, že rodiče dítěte jsou současně i manžely. Právní existence manželství rodičů se promítá do tohoto vztahu jen v omezené míře, v podstatě pouze v souvislosti se vznikem manželství a ještě více s jeho zánikem.²¹

Rodina také plní celou řadu funkcí, například v sociologické literatuře se obvykle uvádí funkce reprodukční nebo biologická (ačkoli tuto funkci může splnit jakékoliv volné soužití muže a ženy, narození dítěte v úplné rodině, která o dítě pečuje nejméně do doby jeho sociální a ekonomické zralosti, je nutno považovat za ideální stav), funkce ekonomická (význam této funkce byl v minulosti v socialistické společnosti značně podceňován a potlačován), funkce socializační (tzn. postupné začleňování dítěte do společnosti) a funkce emocionální (tj. rodina je chápána jako útočiště před okolním světem).²²

Manželské soužití je pak chápáno v tom smyslu, že manželé spolu sdílí volný čas, že jsou partnery a že jejich vztahy jsou předmětem jejich zájmu, a to zejména vztahy osobní (psychické, sexuální) i materiální. Také manželé, kteří spolu komunikují, tvoří osobní společenství, hospodaří společně, ale z nejrůznějších důvodů spolu nebydlí (např. pracovní, zdravotní, bytové, studijní důvody), naplňují tuto zákonnou povinnost. Vytvoření rodinné

---

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 3. vyd. Praha: C. H. BECK, 2005, s. 5.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

domácnosti je sice pravidlem a jen ve výjimečných případech společné bydlení a spolužití nespadají v jedno, nicméně zákon počítá s tím, že manželé mohou vést každý svou domácnost.²³

Obsahem manželství jako právního vztahu je soubor práv a povinností mezi manžely. Jelikož však není možné, aby právo jako státem přijatý a sankcionovaný systém norem regulovalo tak soukromý vztah, jakým je vztah mezi manžely, a zasahovalo do něj sankcemi, mají normy upravující práva a povinnosti manželů povahu proklamativních právních ustanovení, která hovoří o tom, co společenství občanů uznává a co si přeje.

NOZ tak stanoví, že „manželé mají rovné povinnosti a rovná práva.“²⁴ Zákon dále stanoví, že „manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.“²⁵

NOZ tak stanoví například tzv. informační povinnost, kdy manželé jsou vzájemně povinni si sdělovat informace o svých příjmech a finanční situaci, pracovních i studijních činnostech apod. Každý z manželů je také podle svých možností a schopností povinen přispívat na uspokojování potřeb rodiny tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla v zásadě srovnatelná. NOZ obsahuje celou řadu práv a povinností, je však nutné si uvědomit, že právo jen stěží může ovlivnit a zaručit skutečnou rovnost mezi manžely.²⁶

1.3 Vztah kanonického a civilního manželství

Manželství bylo historicky v evropských zemích po dlouhou dobu regulováno pouze právem kanonickým. Teprve v období reformace a především pak v období absolutismu se vyčlenila samostatná státní úprava v podobě civilního práva. Ta však zcela zřejmě čerpala z úpravy kanonické, takže v obou systémech najdeme mnohé podobnosti. Je však potřeba zdůraznit, že určité instituty, mezi nimi např. psychologický nátlak, upravují oba systémy rozdílně. V některých případech se jedná dokonce o odlišnost zásadního charakteru.²⁷

---

²³ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6, s. 216.

²⁴ § 687odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

²⁵ § 687odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

²⁶ WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6, s. 216.

²⁷ HRDINA, Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Revue církevního práva*, 2000, roč. 2, č. 16, s. 91.

2. ZPŮSOBY UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ

Jediným způsobem, kterým může podle českého práva vzniknout platné manželství, je sňatek. Uzavření sňatku je tedy základním předpokladem vzniku manželství. V praxi přitom velmi často dochází ke směšování pojmů sňatek a manželství. Manželství je však právní stav, tedy svazek mezi mužem a ženou, jak již bylo řečeno v předchozí kapitole této práce.

Sňatek je pouhým způsobem uzavření manželství, který zákon upravuje. Jde vlastně o právní důvod vzniku manželství. Sňatečné prohlášení je právním úkonem. Svou výjimečnou povahu mezi soukromoprávními důvody získal sňatek především tím, že právní úprava je až na výjimky kogentní, dispozitivní normy můžeme najít například právě ve vztahu k formě sňatku. Na rozdíl od jiných soukromoprávních vztahů není pro změnu právních následků rozhodná vůle stran, ty nastávají v souladu s právní normou.²⁸

Český právní řád umožňuje uzavřít sňatek jak civilní, tak církevní formou. Platí přitom, že obě formy jsou rovnocenné. Původní text zákona o rodině však umožňoval pouze civilní sňatek. Možnost uzavřít sňatek také před orgánem církve byla do zákona o rodině doplněna až novelou č. 234/1992 Sb., v roce 1992.²⁹ I v dřívějších dobách však existovala možnost po uzavření civilního sňatku podstoupit také náboženský obřad, aby věřící snoubenci přijali svátost manželství, ale s takovým náboženským obřadem podle našeho právního řádu nebyly spojeny žádné právní následky.³⁰

Od 1. 1. 2014 je právní úprava manželství a uzavírání sňatku upravena přímo v NOZ a nikoli v samostatném právním předpise, jako tomu bylo doposud.³¹ V souvislosti s rekodifikací soukromého práva se ukázalo, že pouhé převzetí současné právní úpravy rodinného práva do nového kodexu nebylo možné, a to i přes několik jejích zásadních novelizací, ke kterým došlo po roce 1989. Celá řada novelizací byla pro praxi spíše problematická. Navíc je pravdou, že předchozí platné rodinné právo postrádalo přiměřenou reflexi sociálně etických a ekonomických poměrů, stejně jako reflexi globálních společenských změn. I přesto však rodinné právo nedoznalo příliš mnoho radikálních změn. Rovněž co se týká samotné právní úpravy manželství, změny jsou spíše dílčí.³²

²⁸ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva : Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 1999, s. 14-15.

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 8.

³⁰ MAŠEK, Daniel. Postup při uzavírání církevního sňatku. *e-Advokacie* [online]. 2005 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/rodinne-pravo/postup-pri-uzavirani-cirkevniho-snatku.html>.

³¹ TELEČEK, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, č. 19, s. 677.

³² FRINTA, Ondřej, TĚGL, Petr. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy*. 2009, č. 14, s. 495.

Za zmínku však stojí skutečnost, že v souvislosti s návrhem NOZ bylo po určitý čas uvažováno o tom, že by do budoucna bylo nutné uzavřít obligatorní civilní sňatek a sňatek církevní by NOZ neupravoval. Tyto návrhy se však neprosadily, takže NOZ vedle civilního sňatku upravuje i sňatek církevní.³³

2.1 Civilní sňatek

2.1.1 Podmínky uzavření manželství

Samotnému uzavření sňatku předchází tzv. předdodavkové řízení, což je postup matričního úřadu před uzavřením manželství. Jak u občanského, tak u církevního sňatku snoubenci vyplňují dotazník k uzavření manželství. Přitom jsou povinni prokázat, že splňují všechny předpoklady a podmínky pro uzavření platného manželství. Kdo chce uzavřít nové manželství, je povinen prokázat, že jeho dřívější manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné. Matriční úřad může předložení stanovených dokladů prominout, je-li jejich opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou. V případě církevního sňatku vydá matriční úřad snoubencům osvědčení o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Osvědčení má platnost šest měsíců, přičemž do konce roku 2013 mělo v souladu se zákonem o rodině platnost pouze tři měsíce. Bez tohoto osvědčení manželství nevznikne, šlo by jen o zdánlivé manželství.³⁴

Podmínky, které musí snoubenci splnit, aby mohli uzavřít platné manželství, jsou především věk a nepřítomnost vad ve volném projevu snoubence, zejména ve vztahu k jeho psychickému stavu.³⁵ Podmínka věku je v zásadě splněna dosažením zletilosti (tedy věku 18 let), nicméně s přivolením soudu může manželství uzavřít i osoba starší 16 let.³⁶ Způsobilost osoby uzavřít manželství je dána především její schopností svobodně vyjádřit svou vůli uzavřít manželství. Aby manželství mohlo plnit svůj účel, musí jít o osoby nejenom fyzicky, ale i psychicky způsobilé nést následky, které jsou s uzavřením manželství spojeny.³⁷ Tuto podmínku pak nespĺňují jednak osoby zbavené či omezené ve způsobilosti k právním úkonům, dále také osoby trpící duševní poruchou, která by mohla mít za následek zbavení nebo omezení ve způsobilosti k právním úkonům, a ačkoli zákon tuto situaci výslovně neupravuje, lze dovodit, že tuto podmínku nespĺňují rovněž osoby, které jsou

³³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Glosa k návrhu obligatorního civilního sňatku. *Právní rozhledy*. 2006, č. 4, s. 148.

³⁴ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009. 1459 s.

³⁵ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vyd., Praha: ASPI, 2007, s. 27.

³⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 41.

³⁷ Tamtéž, s. 44.

za daných okolností neschopné uzavřít manželství, a to pro nezpůsobilost vyvolanou např. omamnými látkami nebo alkoholem.³⁸

Povinnost poznat navzájem své charakterové vlastnosti a zdravotní stav je imperfektní norma, mající spíše morální obsah. Povinnost snoubenců, aby navzájem poznali své charakterové vlastnosti, zdůrazňuje význam manželství jako životního společenství, a tedy i uvážlivost při výběru partnera. Totéž platí pro znalost zdravotního stavu partnera, nicméně v tomto případě snoubenci stvrzují, že se seznámili se zdravotním stavem partnera, v prohlášení, která činí v okamžiku uzavírání manželství. Nesplnění těchto dvou podmínek však nevede k neplatnosti manželství.³⁹

Zákon dále stanoví, že manželství nelze uzavřít s vdanou ženou nebo ženatým mužem, neboť v takovém případě by manželství bylo neplatné. Manželství také nemůže být uzavřeno mezi příbuznými v linii přímé a mezi sourozenci. To platí i pro vztahy, které byly založeny osvojením. Pokud by k uzavření takového manželství došlo, opět by se jednalo o neplatné manželství.⁴⁰ V případě splnění zákonem předepsaných podmínek mají snoubenci na uzavření manželství právní nárok.⁴¹

2.1.2 Sňatečné prohlášení

Manželství podle NOZ vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství.⁴² Sňatečný obřad je veřejný a slavnostní a činí se stejně jako podle současné právní úpravy za přítomnosti dvou svědků. Ustanovení § 656 NOZ klade důraz na svobodný a plný souhlasný projev vůle, tj. projev řádné, skutečné či opravdové vůle snoubenců před orgánem, který je určený k provedení sňatečného obřadu, totiž k přijetí sňatečných projevů vůle podle zákona, a to veřejně, slavnostně a před svědky. Vyžaduje se svobodný a úplný souhlasný projev vůle. Projev má být tedy dokonalý, bezvadný, řádný, perfektní. V tomto smyslu je třeba použitý výraz „úplný“ vykládat. Samotný pojem „sňatečný obřad“ sice dosud platná právní úprava nezná, nicméně se zákonodárci jevílo jako vhodné použít v zákonném textu příslušný pojem, který proces uzavření manželství vyjádří jednoduchým způsobem.⁴³ Civilní sňatek je

³⁸ RADVANOVÁ, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1999. 18-19.

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 8.

⁴⁰ § 11-14 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině.

⁴¹ Tamtéž, s. 17.

⁴² § 656 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁴³ ŠMÍD, David. Uzavření manželství podle nové úpravy rodinného práva. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uzavreni-manzelstvi-podle-nove-upravy-rodinneho-prava/>.

tedy ve své podstatě prohlášení snoubenců o tom, že spolu chtějí uzavřít manželství před státem a hlavně vůči státu.

Formy sňatku jsou upraveny v § 657 NOZ. V odstavci prvním je pak stanoveno, že „*projeví-li snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad v přítomnosti matrikáře, jedná se o občanský sňatek.*“⁴⁴ Pokud se jedná o občanský sňatek, jiný právní předpis nově stanoví, kdo je orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad.⁴⁵

Manželství se podle NOZ uzavírá tak, že osoba jednající za orgán veřejné moci položí snoubencům jako oddávající otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství, přičemž kladnou odpovědí obou snoubenců vznikne manželství. Manželství však bude moci vzniknout i jinak, bude-li zřejmé, že snoubenci prohlašují svou sňatečnou vůli. I nadále tedy bude platit, že občanský sňatečný obřad může provést v podstatě libovolný úřad, pokud je to stanoveno zvláštním zákonem, kterým se rozumí zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. Manželství je uzavřeno v okamžiku souhlasného vyjádření druhého snoubence, pokud k němu došlo v přítomnosti oddávajícího a svědků.⁴⁶

Co se týká místa, kde lze sňatek uzavřít, NOZ stanoví, že „*jedná-li se o občanský sňatek, uskutečňuje se sňatečný obřad na místě, které k tomu určí orgán veřejné moci provádějící sňatečný obřad; přihlíží při tom k vůli snoubenců.*“⁴⁷

Civilní obřady se většinou konají na místech k tomu určených, a sice v obřadních síních, což vyplývá z výše citovaného § 3 odst. 1 zákona o rodině. Na přání snoubenců může matriční úřad vydat svolení k žádosti snoubenců o uzavření manželství na jiném k tomu vhodném místě. Prohlášení o uzavření manželství před matričním úřadem musí být učiněno v přítomnosti zaměstnance místně příslušného matričního úřadu.⁴⁸

S ohledem na předepsanou slavnostní formu prohlášení je povinností orgánu, před kterým se sňatečné prohlášení činí, dbát na to, aby obřad nebyl narušen např. nevhodným chováním některého z účastníků sňatku. Porušení požadavku na slavnostní formu však nemá vliv na platnost manželství.⁴⁹ Pokud se týká slavnostního uzavření sňatku, v současné době je velmi časté, že manželství bývá uzavřeno například formou zahradní slavnosti,

⁴⁴ § 657 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁴⁵ § 658 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁴⁶ ŠMÍD, David. Uzavření manželství podle nové úpravy rodinného práva. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uzavreni-manzelstvi-podle-nove-upravy-rodinneho-prava/>.

⁴⁷ § 663 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁴⁸ § 4 odst. 3,4 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině.

⁴⁹ HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: Text zákona, poznámky, judikatura*, 1. vyd. Praha: Linde, 1992, s. 13.

příp. na některých památečných místech. Otázka, co je možné považovat za vhodné místo, je záležitostí dohody snoubenců s matričním úřadem, do jehož správního obvodu zvolené místo spadá. Na rozdíl od obřadu, který je prováděn v obřadní síni kteréhokoliv matričního úřadu bez ohledu na místní příslušnost, případně „nematričního“ úřadu, v jehož obvodu má jeden ze snoubenců trvalý pobyt, k uzavření manželství mimo obřadní síň je třeba povolení příslušného matričního úřadu.⁵⁰ Stejně tomu bylo i podle zákona o rodině, který platil do konce roku 2013.

Stejně jako předcházející zákon o rodině i současný NOZ stanoví určité požadavky, které musí snoubenci splnit. Závady ve sňatečném projevu vůle nejsou zákonnými překážkami. Těmito zákonnými překážkami, které jsou jinak nově výslovně vyjádřeny v § 672 – 676 NOZ, jsou nedostatek věku, svéprávnosti, dříve uzavřené a dosud trvající manželství (nebo registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek v zahraničí), příbuzenství, svěření do péče jiné osoby, poručenství a pěstounství. Novým pojmem, který NOZ zavádí, je svéprávnost. Tento pojem nahrazuje dříve používaný výraz „způsobilost k právním úkonům.“ Plně svéprávným se člověk stává dosažením zletilosti, tedy dovršením 18. roku věku.⁵¹

V případě, že je život snoubence přímo ohrožen, je možné uzavřít manželství před libovolným obecním úřadem.⁵² V takovém případě lze uzavřít manželství i před obecním úřadem, který není pověřen vést matriku, bez toho, že by jeden ze snoubenců musel mít v jeho obvodu trvalý pobyt. Vždy však musí být přítomen zaměstnanec matričního úřadu. Zákon přitom nijak nespécifikuje, jakým způsobem je třeba prokazovat přímé ohrožení života snoubence. Je však nutné vycházet z toho, že toto ohrožení života musí být zřejmé. Snoubenec samozřejmě musí mít zachovánu způsobilost projevit svoji vůli ke vstupu do manželství. Jedná se o situace, kdy je vážné nebezpečí, že kdyby manželství mělo být uzavřeno běžným způsobem, snoubenec by se obřadu nedožil.⁵³

Sňatečné prohlášení je možné učinit i před starostou nebo místostarostou obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které nejsou matričním úřadem, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu. Prohlášení o uzavření manželství je rovněž možné učinit také před primátorem hlavního města Prahy, jeho náměstkem,

⁵⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 18.

⁵¹ Obecně o rodinném právu. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/>.

⁵² § 667 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 18.

nebo pověřeným členem zastupitelstva hlavního města Prahy. Dále je možné sňatečné prohlášení učinit i před primátorem libovolného statutárního města, jeho náměstkem, nebo pověřeným členem zastupitelstva statutárního města.⁵⁴

Zákon však stejně jako zákon předcházející neřeší právní následky situace, kdy by k uzavření manželství došlo před starostou, resp. dalším funkcionářem „nematriční“ obce, městského obvodu nebo městské části, v níž žádný ze snoubenců není přihlášen k trvalému pobytu. Tento problém neřeší ani zákon o matrikách. Lze mít ovšem odůvodněně za to, že i v takovém případě manželství platně vznikne. Není ovšem vyloučen pracovněprávní postih pro zaměstnance matričního úřadu. S účinností od 1. 1. 2003 byla zákonem č. 320/2002 Sb. zrušena tradiční úprava místní příslušnosti matričního úřadu k uzavření manželství. To znamená, že při svém rozhodování o tom, před kterým matričním úřadem bude manželství uzavřeno, nejsou snoubenci ničím vázáni, a mohou si matriční úřad, před kterým uzavřou manželství, zvolit podle svého výběru.⁵⁵

Pokud se zaměříme na postavení oddávajícího, tradičně bývá chápáno tak, že oddávající přijímá souhlasné prohlášení snoubenců o vstupu do manželství, tedy pokládá jim otázku, zda dobrovolně vstupují do manželství, a pokud snoubenci odpoví kladně, prohlašuje oddávající manželství za právoplatně uzavřené. Takto byl průběh obřadu rovněž upraven v instrukci ministerstva vnitra č. 128/1955 Sb. instrukcí a nařízení, o uzavírání manželství před orgány místních národních výborů. Uvedená instrukce byla zrušena k 1. 1. 1965 a nebyla nahrazena žádným jiným dokumentem. Obecní úřady podle ní však přesto většinou postupují. Po dohodě s oddávajícím je možné od obřadu upustit a učinit pouze souhlasné prohlášení.⁵⁶

NOZ umožňuje ve výjimečných případech uzavřít sňatek v zastoupení. Zákon stanoví, že z důležitých důvodů mohou vybrané krajské a obecní úřady s rozšířenou působností „na žádost snoubenců povolit, aby projev vůle jednoho ze snoubenců o vstupu do manželství za něj učinil jeho zmocněnec.“⁵⁷

Uzavření manželství bez přítomnosti jednoho ze snoubenců, který je při tomto úkonu zastoupen, považuje NOZ za výjimku. Z tohoto důvodu není zastoupení možné bez dalšího, ale pouze na základě povolení krajského úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností, v hlavním městě Praze a dále v Brně, Ostravě a Plzni magistráty těchto měst. Povolení je vydáváno ve formě správního rozhodnutí, vůči němuž je přípustné odvolání.

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 18.

⁵⁵ Tamtéž, s. 17.

⁵⁶ Tamtéž, s. 16.

⁵⁷ § 669 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

Dlouhodobě se v matriční praxi za důležitý důvod považuje zejména pobyt jednoho ze snoubenců v zahraničí. Na rozdíl od uzavření manželství za přítomnosti obou snoubenců, kde matriční úřad je povinen vyhovět žádosti snoubenců o uzavření manželství, jestliže splňují všechny požadavky zákona, z použité dikce tohoto ustanovení vyplývá, že na povolení uzavřít manželství zástupcem není právní nárok, ale vydání povolení bude záviset na správním uvážení příslušného správního orgánu.⁵⁸

Místně příslušným okresním úřadem k povolení uzavřít manželství zástupcem je úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad příslušný podle místa trvalého pobytu snoubence, popřípadě podle místa posledního trvalého pobytu. Pokud by takový pobyt na území České republiky žádný ze snoubenců neměl, je příslušný k rozhodnutí Magistrát hlavního města Prahy. K žádosti o povolení uzavřít manželství zástupcem přiloží snoubenec doklady nezbytné k uzavření manželství a písemnou plnou moc.⁵⁹

2.2 Církevní sňatek

2.2.1 Církevní sňatek v zákoně o rodině

V současné době má církevní sňatek tytéž právní následky a stejnou právní váhu jako sňatek občanský. Snoubenci si tedy mohou svobodně zvolit mezi jeho civilní a církevní formou.⁶⁰

V souvislosti s novým občanským zákoníkem považují za nutné zmínit, že součástí jeho původního návrhu církevní sňatek vůbec nebyl, resp. církevní sňatek měl mít podle návrhu NOZ povahu obřadu (bez státněprávních a statusových účinků).⁶¹ Zejména z řad veřejnosti se velmi často objevovaly názory preferující ponechání právních účinků vzniku manželství uzavřeného před orgánem církve, ale stejně tak se ve velmi významné míře objevovaly názory pro zavedení obligatorní formy civilního sňatku.⁶² Nakonec po řadě diskuzí na politické, právní i společenské úrovni došlo k tomu, že církevní sňatek byl do návrhu opět zařazen. Nakonec si tedy snoubenci mohou i nadále zvolit civilní nebo církevní sňatek uzavřený před církví, která je k tomu oprávněná.⁶³

---

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 33.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ MAŠEK, Daniel. Postup při uzavírání církevního sňatku. *e-Advokacie* [online]. 2005 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/rodinne-pravo/postup-pri-uzavirani-cirkevniho-snatku.html>.

⁶¹ TELEČ, Ivo. Některé kritické poznámky k návrhu koncepce občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 1997, č. 5, s. 225.

⁶² VODA, Václav, KORBEL, František. Současný stav rekonstrukce soukromého práva hmotného. *Právní rozhledy*. 2008, č. 19, s. II.

⁶³ Obecně o rodinném právu. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne/>.

V souvislosti s původním návrhem je zřejmé, co mohlo vést navrhovatele k tomu, aby chtěli původně církevní sňatek z NOZ zcela vypustit. Mohly to být určité (i vážné) právní nedostatky v některých církvích a náboženských společnostech, pokud se jedná o církevní sňatky a o právní důsledky s nimi spojené. Tyto možné nedostatky ale vůbec nesouvisí se svobodnou vůlí snoubenců a s jejich ústavně zaručenými právy, která jsou pod ochranou ústavního soudu. Jedná se o nedostatky českého právního řádu, který neumí (nebo snad nechce) uložit příslušné zákonné povinnosti církvím a náboženským společnostem ve věcech sňatkových, pokud jde například o některé jednotné právní záležitosti a náležitosti. Adresáty těchto omezujících (vymezuujících) povinností nikdy nesmí být snoubenci, alespoň nikoli v době svobody, kdy je autonomie vůle občana na prvním místě. Adresáty omezení by naopak měly být církve a náboženské společnosti.⁶⁴

Obligaturní civilní sňatek byl přitom v zákoně o rodině, který byl účinný až do konce roku 2013, zakotven až do roku 1992, kdy jej novela zákona o rodině č. 234/1992 Sb., odstranila. „Podle § 3 novelizovaného zákona o rodině bylo tedy od 1. 7. 1992 možno uzavřít manželství souhlasným prohlášením muže a ženy o vstupu do manželství buď před orgánem státu nebo před orgánem církve či náboženské společnosti.“⁶⁵

Po této novele měla však právní úprava církevního sňatku v zákoně o rodině celou řadu nedostatků, např. nebyla řešena otázka konkurence obou forem uzavírání manželství apod. Od 1. 8. 1998 pak vstoupila v účinnost tzv. „velká novela“ zákona o rodině, které přinesla v oblasti církevního sňatku další změny. Vedle dílčích změn, kterými prošla prakticky celá úprava církevního sňatku v zákoně o rodině, došlo k tomu, že odpovědnost za to, že církevní manželství bude platné, resp. existující také podle českého právního řádu, byla z hlediska věcné kompetence přesunuta zpět na matriční úřady, které také, a nikoli oddávající z řad duchovních, přezkoumávaly úplnost dokladů požadovaných po snoubencích prováděcí vyhláškou k zákonu o matrikách, popř. jejich předložení promíjely.⁶⁶

Nový občanský zákoník, který vstoupil v účinnost k 1. 1. 2014, upravuje nakonec i sňatek církevní, který je zakotven v ustanovení § 657 odst. 2 NOZ, kde je stanoveno, že „*projevili-li snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, osobně před orgánem církve nebo náboženské společnosti oprávněné k tomu podle jiného právního*

---

⁶⁴ TELEČEK, Ivo. Některé kritické poznámky k návrhu koncepce občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 1997, č. 5, s. 225.

⁶⁵ HRDINA, Antonín. Církevní sňatek po novele zákona o rodině. *Právník*, 1999, roč. 138, č. 3, s. 261.

⁶⁶ Tamtéž, s. 263.

předpisu (dále jen „oprávněná církev“), jedná se o církevní sňatek.“⁶⁷ V případě církevního sňatku provádí obřad osoba pověřená oprávněnou církví.⁶⁸ V případě církevního sňatku se uskutečňuje „sňatečný obřad na místě určeném vnitřními předpisy oprávněné církve.“⁶⁹

Který orgán církve nebo náboženské společnosti je orgánem pověřeným k přijetí souhlasného prohlášení o vstupu do manželství a kdo je osobou pověřenou, vyplývá z vnitřních předpisů konkrétní církve, resp. z jejího manželského práva. Rovněž otázka místa uzavření manželství a případné místní příslušnosti je řešena vnitřními předpisy církve. Nedodržení vnitřních předpisů církve v této oblasti nemá vliv na platnost manželství z pohledu práva ČR. Při ohrožení života snoubence může být manželství uzavřeno na libovolném místě.⁷⁰

Zákonné podmínky pro sňatek církevní jsou v NOZ upraveny v zásadě shodně se sňatkem civilním, stejně tak podmínky pro konání obřadu. Odlišnost mezi civilním sňatkem a sňatkem církevním lze identifikovat v procesním postupu, neboť s ohledem na to, že církevní sňatek se nekoná před matrikou, „*je oddávající povinen do tří pracovních dnů od uzavření manželství doručit matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno, protokol o uzavření manželství s uvedením skutečností podle jiného právního předpisu.*“⁷¹

Podmínky pro uzavření církevního sňatku jsou zákonem nastaveny stejně jako v případě uzavření civilního sňatku. Podmínky, které si stanoví katolická církev svým právem, se však v celé řadě aspektů odlišují.

2.2.2 Církevní sňatek v CIC/1983⁷²

Pokud jde o osobu, která je v Římskokatolické církvi oprávněna snoubence oddat, je to zpravidla farář (kněz), ale může jím být i pověřený jáhen a samozřejmě biskup. Výjimečně může snoubence oddat i laik.⁷³

Ještě před svatbou jsou obvykle nutná setkání s knězem, neboť v kánonu 1063 CIC je stanoveno, že křesťanům se poskytuje pomoc, která směřuje ke zdokonalování a zachování manželského stavu. Pomoc se podle tohoto kánonu poskytuje, mimo jiné, právě

---

⁶⁷ § 657 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁶⁸ § 658 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁶⁹ § 663 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁷⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 19.

⁷¹ § 666 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁷² S ohledem na rozsah diplomové práce se omezují pouze na právní úpravu obsaženou v CIC/1983, nezabývám se úpravou CCEO.

⁷³ Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994, kán. 1108 a 1112.

osobní přípravou na uzavření manželství, v rámci které se snoubenci připravují na manželství a povinnosti, které s ním souvisí.

Podle CIC/1983 je nutné před uzavřením manželství zjistit, zda nic nebrání jeho platnému uzavření podle kanonického práva. Podrobnější pravidla, jakým způsobem se tyto skutečnosti zjišťují u snoubenců (tzv. ohlášky) jsou upraveny v předpisech jednotlivých biskupských konferencí.⁷⁴

Z pohledu civilního práva lze církevní sňatek uzavřít až poté, co snoubenci předloží oddávajícímu osvědčení vydané příslušným matričním úřadem, od jehož vydání neuplynulo více než šest měsíců, o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství.⁷⁵ Co se týká podmínek pro uzavření manželství, posuzuje se zde dvojí právní stránka. Jedním hlediskem je právo ČR a druhým je kanonické právo.

CIC/1983 stanoví více podmínek ke splnění uzavření manželství, než zákon o rodině. Podle CIC/1983 existuje celkem 12 překážek, které brání uzavření manželství. Překážek manželství je tedy znatelně více než v civilním právu. V latině jsou překážky označovány výrazem „*impedimentum*“, který lze do českého jazyka přeložit buď jako překážku, nebo jako závadu.⁷⁶

Manželská překážka, jednoduše řečeno, je překážka, která brání uzavření manželství. V širším smyslu by manželskou překážkou mohla být libovolná okolnost, která by jakkoliv, tedy jak z pohledu platnosti, tak i z pohledu dovolenosti manželství, překážela uzavření takového manželství. V užším smyslu pak definuje manželskou překážku kánon 1073, který blíže specifikuje manželskou překážku termínem „*dirimens*“. Podle zmíněného kánonu 1073 lze manželskou překážku definovat prostřednictvím následujících tří charakteristik:⁷⁷

- 1) Je to překážka, která překáží uzavření manželství („*impedimentum*“),
- 2) Překážka, která překáží platnému uzavření manželství („*impedimentum dirimens ad matrimonium valide contrahendum*“),
- 3) Způsob, kterým překáží v uzavření manželství, spočívá v tom, že činí osobu nezpůsobilou („*personam inhabilem reddit*“).

Jedná se o překážku věku, tělesné neschopnosti, trvajících manželského svazku, různosti náboženství, svěcení, řeholního slibu čistoty, únosu nebo zadržování, zločinu,

---

⁷⁴ MAŠEK, Daniel. Postup při uzavírání církevního sňatku. *e-Advokacie* [online]. 2005 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/rodinne-pravo/postup-pri-uzavirani-cirkevniho-snatku.html>.

⁷⁵ § 4b odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině.

⁷⁶ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 74.

⁷⁷ Tamtéž, s. 75.

pokrevního příbuzenství, zákonného příbuzenství, afinity (švagrovství) a veřejné počestnosti.⁷⁸

Co se týká podmínky věku, podle kanonického práva musí být muž starší než 16 let a žena starší než 14 let.⁷⁹ Překážkou tělesné neschopnosti, pro kterou nelze uzavřít církevní manželství, je typicky impotence. S tím souvisí i účel manželství, kterým je zplodění a výchova potomstva. Tato překážka však brání uzavření manželství pouze tehdy, jestliže se jedná o trvalý stav a zcela jistou neschopnost k souloži.⁸⁰ V této souvislosti je však nutné uvést, že snoubenci nejsou povinni podstupovat žádná speciální lékařská vyšetření, aby byla tato překážka zjištěna, čímž je často nemožné zjistit před uzavřením manželství, že zde tato překážka objektivně existuje.⁸¹ Naopak neplodnost jednoho z partnerů překážkou manželství není.⁸² Neplodnost jednoho z manželů kanonické manželství ani nezakazuje, ani jej nečiní neplatným, nicméně může být předmětem podmínky, vyžadované vlastnosti nebo podvodu.⁸³

Překážka trvajících manželství se zdá být podobná jako v případě NOZ, kde nelze uzavřít manželství s ženatým mužem či vdanou ženou. CIC/1983 tuto překážku však chápe odlišným způsobem. Zatímco v církevním právu je manželství v zásadě nerozlučitelné, v civilním právu je rozvod poměrně běžnou záležitostí. V církevním právu je překážkou manželství například i skutečnost, že manželé byli odloučeni, nicméně manželství nezaniklo. Jedná se o tzv. „*separatio manente vinculo*“, tedy odluku manželů za trvání manželství. Nové manželství nelze uzavřít, dokud se právně nedokáže neplatnost nebo rozloučení předchozího manželství.

Překážkou manželství podle kanonického práva je také tzv. rozdílnost kultu, kterou upravuje kánon 1086. To znamená, že není možné uzavřít manželství mezi osobou pokřtěnou v katolické církvi, nebo tou, která do ní byla přijata, a osobou nepokřtěnou (tj. vůbec, ani v jiné křesťanské církvi). Takové manželství by podle kanonického práva bylo neplatné. Další překážkou je překážka svěcení, což znamená, že kdo přijal kněžské svěcení, nemůže uzavřít platné manželství. Do jisté míry podobnou překážkou je překážka veřejného věčného slibu čistoty v řeholním institutu.

---

⁷⁸ Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994.

⁷⁹ Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994. kánon 1083.

⁸⁰ Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994. kánon 1084.

⁸¹ ŻUROWSKI, Marian. *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła Katolickiego*. 2. vydání. Katowice: Księgarnia św. Jacka, 1987, s. 154.

⁸² BOTEK, Libor a Karel ORLITA. Manželské právo v přehledu. *Brno* [online]. 2009 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/dokumenty/Manzelske_pravo.pdf, s. 7.

⁸³ SEBOTT, Reinhold. *Das neue kirchliche Eherecht*. Frankfurt amMain : Krecht, 1990, s. 80.

Tato překážka vzniká pouze u řeholníků a řeholnic, nikoli u jiných forem zasvěceného života.⁸⁴

Překážkou manželství je také únos ženy. Neplatné je manželství mezi mužem únoscem a ženou unesenou nebo zadržovanou za účelem uzavření manželství, ale pokud se žena, již osvobozená od únose a na bezpečném místě, o své vůli rozhodne za něj provdat, není to překážkou manželství.⁸⁵ V civilním právu se této překážce podobá požadavek na vážnou a svobodnou vůli.

Kánon 1090 pak stanoví jako překážku uzavření kanonického manželství zločin. To znamená, že kdo v úmyslu dosáhnout manželství s určitou osobou způsobil smrt manželskému partnerovi této osoby nebo svému manželovi či manželce, nemůže uzavřít manželství s osobou, kvůli níž se zločinu dopustil. Překážkou pro uzavření manželství je také fakt, že snoubenci svojí vzájemnou pomocí, která může mít formu fyzickou, ale i psychickou nebo mravní, způsobili smrt manžela nebo manželky.

Podobně jako v civilním právu nelze uzavřít manželství mezi příbuznými. V kanonickém právu spolu nemohou uzavřít manželství příbuzní v řadě přímé a příbuzní v pobočné linii do čtvrtého stupně boční linie.⁸⁶ V případě třetího a čtvrtého stupně pobočné linie lze v některých případech uzavření manželství povolit. Překážkou podle kanonického práva, kterou civilní právo nezná, je tzv. švagrovství, které vylučuje manželství ve všech stupních přímé linie, tj. muž si nemůže vzít babičku, matku, dceru, vnučku apod. své manželky a naopak. Překážka švagrovství přitom vzniká z platného manželství, přičemž toto manželství nemusí být dokonané.⁸⁷ Tato překážka se logicky uplatní až v případě, kdy manžel zemře, nebo kdyby šlo o platné manželství rozvázané na základě některého z privilegií víry nebo udělením dispense od nedokonaného manželství.

Další překážkou, kterou kanonické právo v kánonu 1093 stanoví, je překážka veřejné mravopočestnosti. Tato překážka vzniká z neplatného manželství po započetí společného života nebo z notoricky známého a veřejného konkubinátu. Tato překážka také vylučuje manželství mezi mužem a příbuznými ženy či muže, se kterou žili bez svazku manželského, tj. muž si nesmí vzít matku či dceru ženy, s níž žil v neplatném manželství či v konkubinátu.

---

⁸⁴ BOTEK, Libor a Karel ORLITA. Manželské právo v přehledu. *Brno* [online]. 2009 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/dokumenty/Manzelske_pravo.pdf, s. 8.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994. kánon 1091.

⁸⁷ BOTEK, Libor a Karel ORLITA. Manželské právo v přehledu. *Brno* [online]. 2009 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/dokumenty/Manzelske_pravo.pdf, s. 8.

Kánon 1094 pak upravuje překážku osvojení, když stanoví, že překážkou manželství je skutečnost, kdy snoubenci jsou k sobě v příbuzenském vztahu, který byl založen osvojením v přímé linii a do druhého stupně v pobočné linii.

Vedle výše uvedených překážek manželství, mohou uzavření manželství podle kanonického práva bránit i další skutečnosti, mezi které patří administrativní zákaz ordináře místa podle kánonu 1077 nebo soudní zákaz podle kánonu 1684. Soudní zákaz bývá typicky vysloven soudem některé ze stran při prohlášení jejího předchozího manželství za neplatně uzavřené, a to do doby, než pominou příčiny vedoucí k neplatnosti toho manželství (nejčastěji jedná-li se o rozpad z psychických příčin nebo pro nesprávný postoj ke křesťanským hodnotám manželství). Posouzením, zda příčiny již pominuly, bývá v rozsudku pověřen ordinář. Manželství uzavřené navzdory těmto zákazům je však platné, nicméně nedovolené.⁸⁸

Pokud uzavření manželství žádné překážky nebrání a snoubenci splňují podmínky, mohou církevní manželství uzavřít. Podle kanonického práva se manželství uzavírá ve farnosti, ve které má jeden ze snoubenců trvalé nebo přechodné kanonické bydliště (tzv. domicil nebo kvazidomicil). Manželský souhlas je vyjádřen veřejně před úředním svědkem a dvěma dalšími svědky. Stejně jako civilní zákonodárství, i zákonodárství kanonické umožňuje uzavření manželství prostřednictvím zástupce (na rozdíl od NOZ zde mohou být zastoupeny dokonce obě strany, nicméně církevní právo obvykle musí sledovat právo civilní, jinak by církevní sňatek byl civilně neplatný) a zohledňuje případy tzv. „krajní nouze“, kdy jeden ze snoubenců je v nebezpečí smrti a není dosažitelný příslušný duchovní anebo kdy po dobu alespoň jednoho měsíce není možno obrátit se na kompetentního oddávajícího, popř. by to bylo možné jen se závažnými nesnázemi (tak zejména v misijních územích, kde je kněz obtížně dostupný). V takových situacích lze platně a dovořeně uzavřít sňatek podle kanonického práva pouze před dvěma svědky.⁸⁹ Za zmínku však stojí skutečnost, že důvody, ze kterých lze povolit sňatek v zastoupení, se v kanonickém právu od civilního práva do jisté míry odlišují.

Co se týká samotného obřadu, poměrně často bývá sňatek uzavírán v rámci mše svaté, nicméně není to podmínkou platnosti manželství, a je možné uzavřít církevní sňatek i bez toho, aby se konala mše svatá. Církevní forma prohlášení obsahuje vedle zákonných náležitostí, které je nutné splnit, aby byl sňatek platný i podle civilního práva, rovněž další závazky pro snoubence, aby byl zcela zřejmý význam a charakter manželské smlouvy.

---

⁸⁸ BOTEK, Libor a Karel ORLITA. Manželské právo v přehledu. *Brno* [online]. 2009 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/dokumenty/Manzelske_pravo.pdf, s. 9.

⁸⁹ HRDINA, Ignác Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Studenstská vědecká odborná činnost PFUK* [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/15-20/16-hrdin.htm>.

Rovněž na svědky obřadu jsou kladeny určité základní požadavky, neboť svědci obřadu musí být schopni rozpoznávat lidi, rozumět lidské řeči, musí si být vědomi toho, co říkají, přičemž musí vědět, co jimi pronášená slova znamenají a jaké mají praktické důsledky.⁹⁰

Definice manželského souhlasu je obsažena v ustanovení kánonu 1057 CIC/1983. Manželský souhlas je ve své podstatě, tedy po stránce psychologické, úkonem vůle („*actus voluntatis*“). Projev vůle, kterým je manželský souhlas, musí být osobní, tudíž musí ho dát konkrétní osoba, a to pouze ta osoba, která souhlas dává (s manželstvím tedy nemůže souhlasit jiná osoba, než ta, která se má stát manželem).⁹¹ Kánon 1057 v této souvislosti stanoví, že „*nulla humana potestate suppleri valet*.“⁹²

Projev vůle směřující k uzavření manželství, musí být lidským úkonem („*actus humanus*“) a takovým je tehdy, pokud je svobodným a uváženým úkonem. Projev vůle je svobodný tehdy, pokud nevznikl pod tlakem násilí zvenčí nebo zevnitř člověka, a uváženým úkonem se rozumí projev vůle tehdy, pokud samotnému rozhodnutí vůle předcházela rozumová argumentace, čili zvážení těch argumentů, které jsou pro, i těch, které jsou proti.⁹³

Projev vůle směřující k uzavření církevního manželství musí být projevený navenek legitimně tedy „*iuxta legem*“ (tzn. podle kanonické formy, stanovené kanonickým právem). Je logické, že manželský souhlas musí být projevený navenek, protože manželství je bilaterální (dvoustrannou) smlouvou mezi oběma manžely, a tedy jedna strana smlouvy musí znát projev vůle druhé strany a naopak. A jelikož manželství je i veřejným úkonem, musí se provést, jak již bylo uvedeno v souladu s právem, tedy „*iuxta legem*“. Projev vůle směřující k uzavření manželství musí učinit osoba, která je k tomu přirozeně i právně způsobilá. Přirozeně způsobilí dát souhlas s manželstvím jsou jen muž a žena, manželství má tedy principiálně heterosexuální charakter. Právní nezpůsobilost je pak dána především manželskými překážkami, o kterých již bylo pojednáno výše v této kapitole. Manželský souhlas pak vzniká výměnou dvou projevů vůle, tedy projevu vůle muže a ženy. Muž a žena přijímají tímto projevem vůle sebe navzájem za účelem ustanovení manželství.⁹⁴

---

⁹⁰ ŽUROWSKI, Marian. *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła Katolickiego*. 2. vydání. Katowice: Księgarnia św. Jacka, 1987, s. 297.

⁹¹ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 47.

⁹² LÜDICKE, Klaus. *Codex iuris canonici*. Ludgerus : C. H. Beck, 1983, s. 190.

⁹³ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 47.

⁹⁴ Tamtéž, s. 47-48.

2.3 Vztah mezi civilním a církevním sňatkem

Právní úpravu vztahu civilního a církevního sňatku obsahuje NOZ v § 670. NOZ stanoví, že „*byl-li uzavřen občanský sňatek, nemají následné náboženské obřady právní následky.*“⁹⁵ Z toho vyplývá, že po civilním sňatku je možné uzavřít i sňatek církevní, který však z hlediska civilního práva nemá žádné důsledky. Naopak v případě, že byl „*uzavřen církevní sňatek, nelze následně uzavřít občanský sňatek.*“⁹⁶

Umožnění náboženských sňatkových obřadů poté, co se snoubenci z nejrůznějších důvodů rozhodli pro občanský sňatek, má pro snoubence, resp. z pohledu civilního práva již manžele, osobní a náboženský význam, neboť absolvováním náboženských sňatkových obřadů podle jejich vyznání jim bude udělena svátost manželství, resp. je tím řešen jejich vztah k příslušné církvi. Opačný postup, tj. po uzavření církevního sňatku snoubenci „pro jistotu“ absolvují ještě sňatek občanský, však již postrádá logiku. Proto zákon výslovně tento postup zakazuje.⁹⁷ Stejným způsobem upravuje vztah mezi občanským a církevním sňatkem i NOZ ve svém ustanovení § 670.

Jinou otázkou je, jakým způsobem nahlíží kanonické právo na civilní sňatek. Církev považuje za platný civilní sňatek nepokřtěných osob, nicméně pokud se jedná o svazek osob pokřtěných, je podle kanonického práva tento sňatek neplatný.⁹⁸ Z tohoto důvodu je možné, aby snoubenci po uzavření civilního sňatku uzavřeli ještě sňatek církevní, čímž je jejich sňatek platný i z pohledu katolické církve (šlo by o tzv. prostou konvalidaci).

---

⁹⁵ § 670 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

⁹⁶ § 670 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku

⁹⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 36.

⁹⁸ KOLÁŘOVÁ, Marie. Církevní a civilní manželství. *Arcibiskupství pražské* [online]. [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/cirkevni-a-civilni-manzelstvi>.

3. ZPŮSOBY ROZVÁZÁNÍ PLATNÉHO MANŽELSTVÍ

3.1 Zánik manželství podle NOZ

Zajímavé je, že právní zánik manželství za života obou manželů, a to bez ohledu na náboženské vyznání manželů, zakotvil v našem právním řádu teprve zákon č. 320/1919 Sb. (manželská novela). Rozvod byl tudíž do českého civilního práva zaveden poměrně nedávno, není tomu ještě ani sto let. Právní úprava tehdy rozlišovala „rozvod od stolu a lože“, a to buď na základě oboustranného souhlasu obou manželů, nebo proti vůli jednoho z nich (ten však měl za následek pouze zánik povinnosti manželů žít spolu), a „rozluku“,⁹⁹ která měla za následek právní ukončení manželství s možností dalšího sňatku. Jednotlivé důvody rozluky manželství stanovil zákon taxativně, přičemž některé z těchto důvodů byly důvody absolutními, tj. při jejich prokázání žalující straně vznikal právní nárok na rozvod, některé z rozlukových důvodů byly důvody relativními. Mezi ně patřil nepřekonatelný odpor a hluboký rozvrat manželský, kvůli kterému na manželích nelze spravedlivě požadovat, aby setrvali v manželském společenství.¹⁰⁰

Zánik manželství je v NOZ upraven v ustanovení § 754 – 770. Již z toho je patrné, že současná právní úprava je podrobnější, doplněna o některá nová ustanovení oproti právní úpravě zániku manželství v zákoně o rodině. Nicméně obě právní úpravy jsou v zásadě totožné. NOZ přitom stanoví, že „*manželství zaniká jen z důvodů stanovených zákonem.*“¹⁰¹ Stejně jako v předchozí právní úpravě je však jedinou možností zániku platného manželství za života obou manželů rozvod, v dalších případech je to pak i smrt a prohlášení za mrtvého, jehož koncepce je rovněž do jisté míry odlišná a propracovanější než v předcházející právní úpravě.

Jedná-li se o rozvod manželství, také nová právní úprava obsažená v NOZ je založena na tzv. kvalifikovaném rozvratu manželství, který byl jako jediný rozvodový důvod zakotven do zákona o rodině již v r. 1963, což bylo ve své době pokrokové.¹⁰² Přínosem nové právní úpravy v NOZ je oproti předchozí právní úpravě nové ustanovení vymezující, co se rozumí společným, resp. odděleným soužitím manželů.¹⁰³ Ustanovení § 758 NOZ totiž stanoví, že „*manželé spolu nežijí, netvoří-li manželské či rodinné společenství, bez ohledu na to, zda*

⁹⁹ Povšimněme si, že tato terminologie je přesně opačná, než se používá dnes.

¹⁰⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 69.

¹⁰¹ § 754 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁰² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 23-24, s. 801.

¹⁰³ PLÁTĚNKOVÁ, Hana. K některým otázkám souvisejícím s rozvodem manželství a opatrovnickým řízením ve světle návrhu nového civilního kodexu. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 4, s. 27.

*mají, popřípadě vedou rodinnou domácnost, s tím, že alespoň jeden z manželů manželské společnosti zjevně obnovit nechce.*¹⁰⁴ Toto ustanovení by mělo pomoci lépe řešit otázku povinností a práv manželů v „přechodném období.“¹⁰⁵

3.1.1 Sporný rozvod

V českém rodinném právu se pro manžele v rámci rozvodového řízení podle NOZ i podle předcházejícího zákona o rodině nabízela možnost nesporného nebo sporného rozvodu. Nedošlo-li mezi manžely k dohodě o smírném ukončení manželství za splnění podmínek nesporného rozvodu, přicházel na řadu rozvod sporný.¹⁰⁶

Zákon stanoví, že „*manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“¹⁰⁷ U sporného rozvodu je stejně jako v právní úpravě obsažené v zákoně o rodině, soud povinen zkoumat, jaké jsou příčiny rozvratu manželství.

V případě sporného rozvodu musí žalobce (tedy osoba, která rozvod navrhla) tvrdit a dokazovat existenci kvalifikovaného rozvratu manželských vztahů. Je pak na soudu, aby se rozvratem a jeho příčinami zabýval v odůvodnění vyhovujícího rozhodnutí o návrhu na rozvod, aby mohlo být těchto rozhodných skutečností využito pro rozhodování jiná, jak osobní, tak majetková (vypořádání společného jmění, rozhodování o bydlení nebo o výživném).¹⁰⁸

Stejně jako předchozí právní úprava novelizovaná v roce 1998, i nová úprava v NOZ zakotvuje tzv. klauzule proti tvrdosti (§ 755 odst. 2 NOZ). Zákon zde stanoví, že přestože je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu:¹⁰⁹

- 1) se zájmem nezletilého dítěte manželů, které nenabylo plné svéprávnosti, který je dán zvláštními důvody, přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu, nebo

¹⁰⁴ § 758 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁰⁶ DROBIŠ, Zbyněk. Sporný rozvod aneb když to nejde po dobrém. *Finance.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/370645-sporny-rozvod-aneb-kdyz-to-nejde-po-dobrem/>.

¹⁰⁷ § 755 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁰⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 23-24, s. 801.

- 2) se zájmem manžela, který se na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel a kterému by byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma s tím, že mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství, ledaže manželé spolu již nežijí alespoň po dobu tří let.¹¹⁰ Výše uvedená ochrana však trvá podle NOZ jen po adekvátní dobu.¹¹¹

V zásadě lze říci, že nezletilé dítě nelze ochránit proti rozvodu manželství jeho rodičů, ledaže by byl rozvod rodičů nezletilých dětí zakázán, lze jej však chránit v souvislosti s rozvodem. Znění zákona o rodině, které bylo realizováno novelou č. 91/1998 Sb., přímo zakazovalo rozvod manželství po dobu nezletilosti dětí, pokud by takový rozvod byl v rozporu se zájmem těchto dětí daným zvláštními důvody. Je samozřejmé, že toho z rodičů, který se pro rozvod rozhodl, nelze žádnými právními prostředky donutit, aby plnil své povinnosti osobního charakteru z manželství a rodičovství vyplývající. Ochrana dítěte je zabezpečena v podstatě majetkově, v rámci zásady stejné životní úrovně manželů po dobu trvání jejich manželství. Zvláštními důvody, pro něž je rozvod manželství v rozporu se zájmy dítěte, mohou být zejména invalidita dítěte, jeho fyzické nebo psychické postižení apod. Tento kvalifikovaný zájem dítěte se promítá do všech variant rozvodu, tj. i do rozvodu nesporného, o kterém bude pojednáno níže.¹¹²

V řízení o sporném rozvodu manželství soud zkoumá, zda je manželství hluboce a trvale rozvráceno a není možná obnova manželského soužití. Obvykle soud v rámci řízení vyslechne oba manžele a dotazuje se na průběh jejich manželství a ukončení jejich manželského soužití. Soudní řízení se zahajuje na základě žaloby podané kterýmkoliv z manželů.¹¹³

V rámci sporného rozvodu může být v některých případech uplatněna také tzv. prosní klauzule. Z této klauzule vyplývá, že v případě nesouhlasu druhého manžela, který se na rozvratu manželství porušením manželských povinností převážně nepodílel, s rozvodem a za předpokladu, že by tomuto manželovi byla rozvodem způsobena zvlášť závažná újma, zákon stanoví odchylnou právní úpravu. V takovém případě soud manželství nerozvede, pokud mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování takového manželství.¹¹⁴

---

¹¹⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 23-24, s. 801.

¹¹¹ PLÁTĚNKOVÁ, Hana. K některým otázkám souvisejícím s rozvodem manželství a opatrovnickým řízením ve světle návrhu nového civilního kodexu. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 4, s. 27.

¹¹² HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 72.

¹¹³ KORNEL, Martin. Klasický („sporný“) rozvod. *Advokát Kornel* [online]. 2012 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.advokat-kornel.cz/news/klasicky-sporny-rozvod/>

¹¹⁴ NYKODÝM, Jiří. Novela zákona o rodině (zák. č. 91/1998 Sb. zák.). *Bulletin advokacie*. 1998, č. 8, s. 12.

Co se rozumí mimořádnými okolnostmi, zákon nijak nevymezuje, a je tedy zejména na soudech, aby tento pojem rozhodovací praxí naplnily. Z praxe však vyplývá, že tímto pojmem mají na mysli především závažné osobní problémy nesouhlasícího manžela, jako je jeho věk, zdravotní stav, který ho činí závislým na cizí pomoci, nebo třeba závažné psychické trauma způsobené rozvodem manželství.¹¹⁵

3.1.2 Nesporný rozvod (rozvod ve shodě)

S účinností od 1. 8. 1999 byl do českého právního řádu novelou zákona o rodině č. 91/1998 Sb. zaveden nový zjednodušený tzv. nesporný nebo také smluvený rozvod. Ten byl upraven v ustanovení § 24 a) zákona o rodině. Smyslem této právní úpravy je komplexní řešení všech právních následků s rozvodem spojených v okamžiku rozhodování o rozvodu a umožnění důstojného rozchodu bez následných dlouhodobých, často traumatizujících problémů. Je třeba podotknout, že tato forma je nejčastěji na místě tam, kde mezi manžely již došlo k tzv. psychologickému rozvodu, tj. oba jsou s rozvodem vyrovnáni a pocity křivdy a nespravedlnosti jsou již alespoň částečně překonány.¹¹⁶

NOZ v současné době neobsahuje právní úpravu rozvodu dohodou manželů, nicméně pokud jsou manželé ve věci rozvodu ve shodě, je-li podán návrh společně, resp. druhý se k návrhu připojí, soud příčiny rozvratu nezjišťuje, pokud dojde v rámci jednání a zásadně na základě výslechu manželů (nikoli jen na základě listinných důkazů či účasti advokátů u jednání) k závěru, že shodné tvrzení manželů, jde-li o rozvrat manželství a o záměr dosáhnout rozvodu, je pravdivé.¹¹⁷

Jedná se tedy o rozvod s tzv. domněnkou rozvratu manželství, kdy se rozvrat neprokazuje. Rozvod s domněnkou rozvratu představuje podle důvodové zprávy k NOZ *„řešení nejen pro ty, kdo jsou schopni se přes rozpory v manželství dohodnout v otázce jeho ukončení a otázkách s tím souvisejících, ale také pro ty, kdo sami, z náboženských nebo morálních důvodů nemohou o rozvod žádat.“*¹¹⁸

Nesporný rozvod je tedy určitým specifickým způsobem zánikem manželství rozsudkem soudu. Na rozdíl od rozvodu klasického, tedy sporného, o kterém bylo pojednáno výše, kde soud manželství rozvede na návrh jednoho z manželů po zjištění, zda existují zákonem

¹¹⁵ NYKODÝM, Jiří. Novela zákona o rodině (zák. č. 91/1998 Sb. zák.). *Bulletin advokacie*. 1998, č. 8, s. 12.

¹¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 5, s. 29.

¹¹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 23-24, s. 801.

¹¹⁸ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

*stanovené podmínky, je podstata nesporného rozvodu založena na dohodě obou manželů o rozvodu manželství.*¹¹⁹

Stejně jako v předchozí právní úpravě soud rozhodující o rozvodu vlastně neprojednává spor (proto se také hovoří o tzv. nesporném rozvodu), ale pouze zjišťuje, zda manželé chtějí a tvrdí totéž (především tedy, zda jejich vůle je pravá, zda jejich tvrzení jsou pravdivá, což však nemůže zjistit jinak než osobním slyšením účastníků) a zda splnili stanovené formální požadavky. Jsou-li všechny podmínky, resp. požadavky splněny a absentuje tu zvláštní zájem dítěte manželů, soud manželství rozvede. Na zvážení soudu je tedy nesporný rozvod pouze v případě, že se to týká zájmů dětí.¹²⁰

V tomto případě tzv. nesporného rozvodu, který navazuje na předchozí úpravu zakotvenou v ustanovení § 24a zákona o rodině ve znění novely z roku 1998, dále musí být splněny tyto náležitosti:¹²¹

- 1) ke dni zahájení řízení o rozvod trvalo manželství nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí;
- 2) manželé, kteří jsou rodiči nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, se dohodli na úpravě poměrů tohoto dítěte pro dobu po rozvodu a soud jejich dohodu schválil;
- 3) manželé se dohodli na úpravě svých majetkových poměrů, svého bydlení a popř. výživného pro dobu po tomto rozvodu; smlouva musí být písemná s úředně ověřenými podpisy.¹²²

Podle nové procesněprávní úpravy obsažené v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, pak není odvolání přípustné v případech, kdy bylo společnému návrhu na rozvod manželství vyhověno.¹²³

U nesporného (smluveného) rozvodu se jedná pouze o otázku dokazování rozvratu, neboť za splnění určitých předpokladů (tj. že manželství trvalo nejméně jeden rok, manželé spolu šest měsíců nežijí a druhý manžel se k návrhu na rozvod připojí) zákon stanoví nevyvratitelnou domněnku, že manželství je hluboce a trvale rozvráceno do té míry, že nelze

---

¹¹⁹ MUŽÍK, Tomáš. Vzory podání - nesporný rozvod = rychlý rozvod. *E-pravo.cz* [online]. 2004 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vzory-podani-nesporny-rozvod-rychly-rozvod-23809.html>.

¹²⁰ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹²¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 23-24, s. 801.

¹²² Tamtéž.

¹²³ § 395 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

očekávat obnovení manželského soužití.¹²⁴ Za účelem zabránění neuváženému uzavírání sňatků a neuváženým rozvodům je předpokladem nesporného rozvodu skutečnost, že manželství trvalo alespoň jeden rok.¹²⁵

Ačkoli se hovoří o tzv. nesporném rozvodu, podle OSŘ se i nadále jednalo o sporné řízení, tedy o standardní řízení o rozvodu. K tomu, aby bylo manželství rozvedeno po velmi krátkém a v podstatě formálním řízení, bylo zapotřebí soudu předložit dohody manželů o řešení následků rozvodu. Zákon i v současné době vyžaduje, aby rozvádějící se manželé soudu předložili smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů. Vždy musí jít o vypořádání společného jmění manželů. S ohledem na velmi obecnou formulaci však není vyloučeno, a zřejmě to lze označit i za praktické, aby manželé v rámci vypořádání vzájemných majetkových vztahů do tohoto vypořádání zahrnuli i případné zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, eventuálně dalších vzájemných závazků.¹²⁶

Nejvyšší soud v této souvislosti dovodil, že „dohoda o vypořádání vzájemných majetkových vztahů uzavřená na základě § 24a ZOR může obsahovat vypořádání podílového spoluvlastnictví rozvádějících se manželů, popř. další vzájemné závazky, a může mít i charakter generálního narovnání ve smyslu § 585 ObčZ“ (tj. občanského zákoníku z roku 1964). Nejvyšší soud ČR také dovodil, že dohoda uzavřená v souvislosti s nesporným rozvodem podle zákona o rodině nebo některé z ustanovení této dohody může být současně generálním narovnáním ve smyslu občanského zákoníku.¹²⁷

Takové smlouvy o vypořádání vzájemných majetkových vztahů mezi manžely vyžadují písemnou formu s ověřenými podpisy účastníků. Nejvyšší soud ČR ve své judikatuře mimo jiné dovodil, že „*písemná smlouva podle § 24a odst. 1 písm. a) ZOR upravující pro dobu po rozvodu manželství vyživovací povinnost nemusí obsahovat jen pozitivní úpravu, nýbrž jakékoliv (i negativní) ujednání manželů.*“¹²⁸

Zákon nevylučuje, aby tyto dohody měly formu notářského zápisu. Zejména v případě vypořádání společného jmění manželů ve větším rozsahu může být forma notářského zápisu praktická, neboť notářský zápis má charakter veřejné listiny, a soud se tedy nemusí zabývat

¹²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 5, s. 29.

¹²⁵ MUŽÍK, Tomáš. Vzory podání - nesporný rozvod = rychlý rozvod. *E-pravo.cz* [online]. 2004 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vzory-podani-nesporny-rozvod-rychly-rozvod-23809.html>.

¹²⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 5, s. 29.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4913/2009.

¹²⁸ Stanovisko sp. zn. Cpjn 19/2007 občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 5. 2010 k rozhodování soudů ve věcech písemné smlouvy podle § 24a odst. 1 písm. a) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, upravující pro dobu po rozvodu manželství vyživovací povinnost manželů.

jejím obsahem. Notářský zápis umožňuje i doložku přímé vykonatelnosti, která bude užitečná zejména tam, kde součástí vypořádání bude závazek jednoho z manželů vyplatit určitou finanční částku.¹²⁹

Soud přitom nezkontroluje obsah ujednání mezi manžely, zkoumá pouze jejich zákonné a formální náležitosti, což opět potvrzuje i Nejvyšší soud ČR, který ve svém stanovisku uvedl, že „*písemnou smlouvu o úpravě vyživovací povinnosti podle ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) ZOR (jakož i další smlouvy podle tohoto ustanovení) soud v řízení o rozvod manželství podle § 24a ZOR neschvaluje a nezkontroluje ani její (jejich) platnost, nýbrž se zabývá jen obsahovými a formálními náležitostmi takového právního úkonu (úkonů) uvedenými v zákoně – smlouva (smlouvy) musí být písemná (písemné) a musí obsahovat náležité označení účastníků, kteří jsou totožní s účastníky řízení o rozvod manželství podle § 24a ZOR, jejich ověřené podpisy a podstatné náležitosti, které má (mají) mít podle ZOR (občanského zákoníku).*“¹³⁰

3.1.3 Smrt a prohlášení za mrtvého v NOZ

Rozvod je obecně považován za jediný právem uznaný způsob zániku manželství za života obou manželů. Není to však jediný způsob, který zákonodárce může předvídat.¹³¹ Vedle rozvodu tak manželství zaniká také smrtí jednoho z manželů či prohlášením jednoho z manželů za mrtvého.

Právní úprava pozbyvání právní osobnosti je v NOZ upravena značně podrobněji než v předchozí právní úpravě. V NOZ však rozhodně schází definice pojmu smrt, jako konce lidského života a lidské osobnosti. Okamžik smrti tak bude i nadále vymezován především v judikatuře. V české legislativě je smrt definována pouze v ustanovení § 2 písm. e) zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), kde je stanoveno, že pro účely tohoto zákona se rozumí... „*smrtí nezvratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene.*“¹³² NOZ stejně

¹²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 5, s. 29.

¹³⁰ Stanovisko sp. zn.Cpjn 19/2007 občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 5. 2010 k rozhodování soudů ve věcech písemné smlouvy podle § 24a odst. 1 písm. a) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, upravující pro dobu po rozvodu manželství vyživovací povinnost manželů.

¹³¹ HOLUB, Miloš. Zánik manželství prohlášením manžela za mrtvého v českém právu – úvahy nad interpretací § 22 odst. 1 ZOR. *Právní rozhledy*. 2008, č. 11, s. 405.

¹³² § 2 písm. e) zákona č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)

jako předchozí právní úprava výslovně upravuje dva způsoby, jakými lze konstatovat smrt. Prvním z nich je důkaz smrti a druhým je domněnka smrti.¹³³

V případě prohlášení za mrtvého byla situace zakotvená v předcházející právní úpravě (myšleno v úpravě předcházející už neplatnému zákonu o rodině) obtížnější, neboť právní úprava byla v této oblasti především nedostatečná. Prohlášení za mrtvého v obecné rovině nemůže mít stejné právní následky jako smrt. Prohlášení za mrtvého představuje náhradu listu o prohlídce těla, tedy certifikátu o smrti, který sám o sobě nemá žádné právní důsledky, pokud zákon výslovně nestanoví jinak. Pravomocné rozhodnutí soudu, kterým se osoba prohlašuje za mrtvou, není náhradou úmrtního listu, ale je předpokladem, který vydání úmrtního listu umožní. Jedná se o rozhodnutí bytostně deklaratorní. Jestliže osoba v něm uvedená ve skutečnosti žije, nemá rozhodnutí na její subjektivitu žádný vliv.¹³⁴

Manželství zaniká vedle rozvodu také smrtí jednoho z manželů. NOZ stejně jako předchozí právní úprava předpokládá, že „*smrt člověka se prokazuje veřejnou listinou vystavenou po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem.*“¹³⁵

Pokud se týká smrti, smrt je přirozeným způsobem zániku člověka, osoby. Smrtí zaniká právní způsobilost, subjektivita člověka, slovy zákona: fyzické osoby. Smrt člověka se prokazuje veřejnou listinou, kterou je úmrtní list (vydaný podle zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů), a to na základě listu o prohlídce mrtvého nebo pravomocného rozhodnutí soudu o prohlášení osoby za mrtvou (§ 21 odst. 2 zákona č. 301/2000 Sb.). Aby tedy bylo možno vystavit úmrtní list, je nutné, aby zemřelá osoba mohla být ohledána lékařem, který postupuje ve smyslu vyhlášky č. 19/1988 Sb. Jestliže z jakéhokoli důvodu není možné ohledání těla provést, bude nezbytné rozhodnutí soudu o prohlášení osoby za mrtvou.¹³⁶ Důkaz smrti je upraven ustanovením § 26 NOZ.

Pokud z okolností plyne důvodný a nepochybný závěr, že určitý člověk zemřel jako oběť události označované běžně za neštěstí, ač tu jeho mrtvé tělo není, vede se důkaz jeho smrti, a den takové události se považuje i za den jeho smrti. Ustanovení volí obecnou klauzuli, jaká je vzhledem k delší tradici u nás vžita a nepoužívá kazuistický výčet, který by ostatně nemohl být ani úplný, a ponechává na soudci, aby vyšetřil konkrétní

¹³³ BEZOUŠKA, Petr. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2014, s. 29.

¹³⁴ HOLUB, Miloš. Zánik manželství prohlášením manžela za mrtvého v českém právu – úvahy nad interpretací § 22 odst. 1 ZOR. *Právní rozhledy*. 2008, č. 11, s. 405

¹³⁵ § 26 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹³⁶ HOLUB, Miloš. Zánik manželství prohlášením manžela za mrtvého v českém právu – úvahy nad interpretací § 22 odst. 1 ZOR. *Právní rozhledy*. 2008, č. 11, s. 405.

okolnosti jednotlivého případu a podle směrnice zákona rozhodl.¹³⁷ V takovém případě je totiž smrt jedince v zásadě jistá. Rovněž v tomto případě se hovoří o důkazu smrti, nikoli o domněnce smrti.¹³⁸

Pokud se týká prohlášení za mrtvého, přináší NOZ do české právní úpravy určité změny. Tzv. domněnka smrti je upravena v ustanovení § 66-76 NOZ. Zásadní změnou v této oblasti je především skutečnost, že NOZ zavedl institut tzv. nezvěstnosti, který je mírnějším případem prohlášení člověka za mrtvého. Nově se tedy rozlišuje případ, kdy je člověk sice nezvěstný, ale z okolností neplyne, že je jeho smrt nepochybná, a na straně druhé naopak případy, kdy vystoupí vážné pochybnosti, zda je nezvěstný ještě naživu.¹³⁹ Nezvěstného lze prohlásit za mrtvého až po uplynutí pěti let počítaných od konce roku, ve kterém došlo k prohlášení člověka za nezvěstného.¹⁴⁰

Soud může nově prohlásit za nezvěstného takového člověka, který opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a zároveň o něm není známo, kde se zdržuje. Soud je oprávněn tak učinit na návrh osoby, která na tom má právní zájem, přičemž takovou osobou je zejména manžel, osoba blízká, spoluvlastník nebo korporace, v níž má tento člověk účast. Hmotněprávní účinek takového prohlášení spočívá v tom, že k právním jednáním, k nimž by byl za jiných okolností potřebný souhlas nezvěstného, takový souhlas pak potřeba není.¹⁴¹

„Není tedy nezbytné nahrazovat jeho přivolení nebo souhlas k právním jednáním dalších osob v záležitostech rodiny, majetkových dispozic či záležitostech týkajících se jeho účasti v korporaci. Typicky se bude jednat o souhlas spoluvlastníka při nakládání se společnou věcí nebo také při účasti v korporaci, kde se rozhoduje podle principu váhy hlasů (na nezvěstného se hledí, jako by nebyl, a s jeho hlasem se nepočítá).“¹⁴²

Přesto bude vždy potřeba jednat i s přihlédnutím k zájmům nezvěstného. Člověk prohlášený za nezvěstného nemůže v případě, že se v budoucnu navrátí, namítat neplatnost nebo neúčinnost právního jednání učiněného za jeho nepřítomnosti jen pro skutečnost, že se nevyžadoval jeho projev vůle. Navrácením nezvěstného, tedy okamžikem,

¹³⁷ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹³⁸ BEZOUŠKA, Petr. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2014, s. 29.

¹³⁹ GÜRLICH, Richard. Nezvěstný, mrtvý, prohlášený za mrtvého. *Advokátní kancelář Richard Gürlich* [online]. 2013 [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://www.sreality.cz/article/nezvestny-mrtvy-prohlaseny-za-mrtveho/7609>.

¹⁴⁰ § 73 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁴¹ GÜRLICH, Richard. Nezvěstný, mrtvý, prohlášený za mrtvého. *Advokátní kancelář Richard Gürlich* [online]. 2013 [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://www.sreality.cz/article/nezvestny-mrtvy-prohlaseny-za-mrtveho/7609>.

¹⁴² Tamtéž.

kdy se nezvěstný fakticky ujme svých záležitostí, případně jeho prohlášením za mrtvého pozbývá prohlášení nezvěstnosti svých účinků. Soud poté již zruší toto prohlášení pouze deklaratorním rozhodnutím.¹⁴³

Plyne-li však z okolností, že jsou vážné pochybnosti, zda je nezvěstný ještě živ (nezvěstnost sama o sobě tedy nestačí), lze jej prohlásit za mrtvého. Pro ten účel se stanoví s ohledem na různé okolnosti lhůty v trvání tří, pěti a sedmi let v závislosti na charakteru rozhodné události. Zvláštní ochrana se přitom – po vzoru rakouské úpravy – poskytuje těm, kdo se stali nezvěstnými jako nezletilí. Nelze je prohlásit za mrtvé dříve, než uplyne pětadvacet let od jejich narození. Vedle této podmínky musí být ovšem splněna podmínka lhůt stanovených v příslušných ustanoveních.¹⁴⁴

Pokud se týká prohlášení za mrtvého, zákon stanoví, že „*na návrh osoby, která na tom má právní zájem, prohlásí soud za mrtvého člověka, o němž lze mít důvodně za to, že zemřel, a určí den, který se pokládá za den jeho smrti.*“¹⁴⁵

Domněnka smrti je však vyvratitelná, tudíž pokud byl člověk prohlášen za mrtvého, nevylučuje to důkaz, že zemřel dříve nebo později, než bylo uvedeno v prohlášení nebo že je stále naživu. Pokud se zjistí, že je člověk stále naživu, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží, nicméně manželství nebo registrované partnerství se v žádném případě neobnovuje.¹⁴⁶

V nové úpravě je velmi přínosné zprůhlednění problematiky statusové otázky, kdy je jednoznačné, že jakékoli manželství zaniká prohlášením jednoho z manželů za mrtvého. V případě návratu manžela prohlášeného za mrtvého odpadá problematika potenciální konkurence dvou manželství. Rovněž den zániku manželství při prohlášení za mrtvého odpovídá dni předpokládané smrti, což odpovídá i obecné koncepci zániku manželství, podle které manželství zaniká pouze smrtí nebo rozvodem manželství, a také deklaraci, podle níž prohlášení člověka za mrtvého má stejné právní účinky jako smrt.¹⁴⁷ V této souvislosti je nutné podotknout, že v zákoně o rodině se manželství neobnovovalo, pokud již druhý manžel uzavřel nové manželství. V nové právní úpravě

---

¹⁴³ GÜRLICH, Richard. Nezvěstný, mrtvý, prohlášený za mrtvého. *Advokátní kancelář Richard Gürlich* [online]. 2013 [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://www.sreality.cz/article/nezvestny-mrtvy-prohlaseny-za-mrtveho/7609>.

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹⁴⁵ § 71 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁴⁶ § 76 zákona č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku.

¹⁴⁷ HOLUB, Miloš. Zánik manželství prohlášením manžela za mrtvého v českém právu – úvahy nad interpretací § 22 odst. 1 ZOR, *Právní rozhledy*. 2008, č. 11, s. 405.

se však manželství neobnovuje nikdy, tzn. ani v případě, že druhý manžel ještě nové manželství neuzavřel.

3.1.4 Procesní otázky prohlášení za mrtvého

Procesní postup prohlášení za mrtvého je v současné době upraven zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Řízení ve věcech nezvěstnosti a smrti je upraveno v ustanovení § 50 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. K řízení o prohlášení za mrtvého je místně příslušný soud, který byl posledním obecným soudem osoby, která má být prohlášena za mrtvou. Účastníkem řízení je jednak pohřešovaný a dále také ten, kdo je oprávněn k podání návrhu na zahájení řízení. Řízení o prohlášení za mrtvého je možné zahájit pouze na návrh.¹⁴⁸

Soud nejprve prostřednictvím vyhlášky vyzve nezvěstnou osobu, aby se nejpozději do tří měsíců přihlásila. Dále soud vyzve rovněž každého, kdo o nezvěstném či jeho pobytu něco ví, aby o něm podal ve lhůtě tří měsíců zprávu soudu nebo opatrovníkovi, popřípadě zástupci, uvedenému ve vyhlášce. Zároveň soud provede všechna potřebná šetření o pohřešovaném.

Soud ve věci rozhoduje ve formě rozsudku, přičemž v něm stanoví den, který platí za den smrti člověka, popř. den, který nezvěstný nejspíše nepřežil. V případě, že soud následně zjistí, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, „*je naživu nebo žil v den, od kterého dosud neuplynula lhůta stanovená k tomu, aby nezvěstný mohl být prohlášen za mrtvého, zruší rozsudek o prohlášení za mrtvého.*“¹⁴⁹ V případě, že soud později zjistí, že „*ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, zemřel jiného dne nebo se toho dne nemohl dožít, anebo jej přežil, rozhodne o změně dne, který je uveden v rozsudku jako den smrti.*“¹⁵⁰ Podobným způsobem probíhá i řízení o určení data smrti.

3.2 Rozvázání platných manželství podle kanonického práva

Úvodem je nutné zmínit, že na rozdíl od civilního práva má v kanonickém právu pojem „rozvod“ jiný význam – tento termín se používá jen v souvislosti s tzv. „odlukou manželů za trvání manželského svazku.“ „*Znamená to, že církevní autorita bere na vědomí a souhlasí s tím, že manželé spolu nebydlí, nevedou společnou domácnost, avšak*

¹⁴⁸ § 50-52 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁴⁹ § 57 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

¹⁵⁰ § 58 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

v tomto případě manželské pouto trvá.¹⁵¹ Vedle toho existují pak výjimečné případy zániku platných manželství uzavřených dle kanonického práva.

V kanonickém právu totiž v zásadě platí, že manželé mají povinnost a zároveň i právo na zachování společného manželského života, ledaže by byli této povinnosti zproštěni z některého ze zákonných důvodů.¹⁵² Oproti civilnímu právu, které za života obou manželů umožňuje zánik manželství pouze rozvodem, pak kanonické právo nabízí více možností zániku manželství, které ovšem v praxi nejsou využívány ani církví umožňovány zdaleka tak často jako rozvod v civilním právu, neboť kanonické právo teologicky vychází z principu nerozlučitelnosti manželství na základě toho, že „co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“

Přesto však existuje v církevním právu více důvodů pro zánik manželství než v právu civilním, kde jediným důvodem je kvalifikovaný rozvrat. Jedná se o *privilegium captivitatis*, *privilegium výběru manžela* či *manželky*, zrušení manželského svazku ve prospěch víry neboli „*in favorem fidei*“, zrušení manželského svazku při aplikaci „pavlovského privilegia“, rozvázání nedokonaného manželství, a podobně jako v civilním právu se i v kanonickém právu uplatňuje zánik manželství smrtí, popř. prohlášením jednoho z manželů za mrtvého.

Stěžejní rozdíl mezi kanonickým a civilním právem spočívá tedy v tom, že zatímco kanonické právo umožňuje rozloučení platného manželství pouze ve výše uvedených výjimečných případech, před civilním soudem může být manželství rozvedeno tehdy, dospěje-li soudce k závěru, že je hluboce a trvale rozvráceno a že tedy nelze očekávat obnovení manželského soužití. V některých případech tomuto stavu dokonce svědčí právní domněnka.¹⁵³

Již v 16. století to přitom byly tři papežské konstituce z let 1537, 1571 a 1585, které udělovaly misionářům zvláštní pravomoci a umožňovaly řešení problematiky zániku manželství v misijních zemích, vzdálených od Evropy nejenom zeměpisně, ale i kulturně a sociálně. Tyto konstituce však nikdy nebyly formálně vyhlášeny jako všeobecný církevní zákon, pouze udělovaly fakulty některým misionářům, a to ve formě privilegia, vůči lidem v misijních oblastech, a byly platné pouze v misijních oblastech, pro které byly vyhlášeny.¹⁵⁴ Tato skutečnost rovněž odlišuje církevní

¹⁵¹ Diecézní církevní soud. *Biskupství brněnské* [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/>.

¹⁵² ŽUROWSKI, Marian. *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła Katolickiego*. 2. vydání. Katowice: Księgarnia św. Jacka, 1987, s. 417.

¹⁵³ HRDINA, Antonín. Důvody neplatnosti manželství, *Katolický týdeník* roč. 2005, č. 3, s. 8.

¹⁵⁴ KAŠNÝ, Jiří. Zrušení manželství na základě tří papežských konstitucí ze 16. stol. *Studia theologica*, 2004, č. 17, s. 47.

rozluku manželství od rozvodu v civilním právu, který byl do českého práva zakotven až v roce 1919, tedy o několik století později.

3.2.1 Privilegium captivitatis

Privilegium zajetí („*privilegium captivitatis*“) je upraveno v kánonu 1149 CIC/1983. Toto privilegium se poprvé objevilo již v 16. století v souvislosti s tím, že v tomto období docházelo k násilné deportaci Afričanů do Ameriky, kde tito lidé pracovali jako otroci. Často byli nuceni zanechat své manželky v Africe, a když se v Americe rozhodli přijmout křesť, bylo to z pohledu církve problematické, přičemž zde byla faktická nemožnost obnovit manželské soužití.¹⁵⁵ Z tohoto důvodu bylo zavedeno tzv. privilegium zajetí jako možný důvod pro zánik manželství. Podmínky, aby toto privilegium mohlo být uplatněno, jsou následující:¹⁵⁶

1. manželství bylo uzavřeno mezi dvěma nepokřtěnými stranami;
2. po nějaké době jeden z manželů (není rozhodné, zda muž nebo žena) přijme křesť v katolické církvi;
3. po přijetí křtu se nemůže manžel, který je nově pokřtěným katolíkem vrátit ke svému partnerovi, z důvodu pronásledování nebo zajetí;
4. není přítom podstatné, zda druhý z manželů přijal, nebo nepřijal křesť, rozhodující je to, zda po přijetí křtu nedošlo k sexuálnímu aktu (to znamená, že manželství není jako svátostné dokonáno).¹⁵⁷

Za předpokladu, že jsou splněny veškeré výše uvedené podmínky, je možné uzavřít nové manželství, v němž může pokřtěná osoba žít v souladu se svojí vírou. Původní manželství je rozloučeno k okamžiku uzavření manželství nového.¹⁵⁸

Civilní právo na rozdíl od práva kanonického tuto možnost zániku manželství neobsahuje. V současné době také není k této právní úpravě v praxi příliš mnoho důvodů, využití této právní úpravy v kanonickém právu v praxi již patrně prakticky neexistuje. Právní úprava v civilním právu tudíž není nezbytná.

3.2.2 Privilegium výběru manžela či manželky

Tato možnost zrušení manželství souvisí s tím, že i v současné době ještě existují země, kde je možné, aby muž měl více než jednu ženu, stejně tak jako existuje možnost,

¹⁵⁵ DUDA, Ján. *Katolické manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 144.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994, kán. 1149.

¹⁵⁸ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 179.

aby jedna žena měla více mužů. Problém v takovém případě nastává v situaci, kdy muž, který má více žen (nebo i žena, která má více mužů), požádá o křest a chce se stát katolíkem, neboť katolická církev neumožňuje mít více manželek ani manželů. Podle nařízení církve v takových případech nemohl být dříve pokřtěn ten muž, který nebyl ochoten ponechat si ženu, se kterou uzavřel manželství jako s první, a tedy, která byla podle učení katolické církve jeho zákonitou manželkou. V této souvislosti však existovala celá řada případů, kdy si muž již například nepamatoval, se kterou ženou uzavřel manželství jako s první, což vedlo k tomu, že již v roce 1537 byla vydána konstituce *Altitudo*, ve které bylo stanoveno, že pokud si muž pamatuje, kterou ženu si vzal za manželku jako první, je povinen si ji ponechat jako svoji jedinou manželku, a pouze za předpokladu, že si to nepamatuje, může si ponechat kteroukoli ze svých žen, avšak vždy pouze jednu, ostatní ženy je nutné propustit. Je pak také muži umožněno ponechat si za manželku tu ženu, která se spolu s ním dá pokřtít. Opět platí, že ostatní ženy musí být propuštěny.¹⁵⁹

Kánon 1148 v současnosti tedy stanoví následující podmínky pro zánik manželství:¹⁶⁰

- 1) Muž uzavřel manželství s více nepokřtěnými ženami; není podstatná skutečnost, zda si jich vzal více naráz nebo si je přibíral následně po sobě.
- 2) Takový muž se nechá pokřtít v katolické církvi.
- 3) Pokud je muži zatěžko („*si durum ei sit*“) ponechat si tu ženu, kterou si vzal jako první za manželku, může si vybrat tu ženu, kterou chce, tuto ženu si ponechá a ostatní ženy musí propustit.
- 4) Po přijetí křtu muž uzavře manželství s tou ženou, pro kterou se rozhodl, že si ji ponechá. Toto manželství uzavře kanonickou formou.
- 5) To samé se vztahuje i na ženu, která má více mužů.¹⁶¹

Civilní právo ČR tento důvod k rozvodu na rozdíl od práva kanonického neřeší, a to s ohledem na skutečnost, že v ČR nikdy nebyla v právním řádu zakotvena možnost mít více žen či mužů, tudíž pokud by v ČR např. chtěl uzavřít manželství člověk, který již je v jiné zemi ženatý, nebyl by mu sňatek vůbec umožněn, jedinou možností by bylo, aby se takový člověk nechal předtím rozvést a následně uzavřel sňatek nový, což ovšem v civilním právu není na rozdíl od kanonického práva obvykle žádný problém.

---

¹⁵⁹ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 142.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 143.

¹⁶¹ Tamtéž.

3.2.3 Zrušení manželského svazku ve prospěch víry neboli „in favorem fidei“ (někdy také *privilegium petrinum*)

Tato možnost zániku manželství není výslovně upravena v CIC/1983, ale hovoří se o ní v instrukci Kongregace pro nauku víry *Potestas Ecclesiae* z 30. dubna 2001. Papež v tomto případě může rozloučit ve prospěch víry manželství uzavřené manžely, ze kterých alespoň jeden nebyl pokřtěný, jestliže toto manželství nebylo dokonané poté, co i druhý z manželů přijal křest.¹⁶²

Během posledních asi sta let je možné pozorovat v praxi papežů a Kongregace pro nauku víry určitý vývoj v projednávání případů zrušení manželství „in favorem fidei.“ Nejprve se totiž začaly objevovat žádosti o zrušení legálních, ale nesvátoctných manželství, ve kterých byla jedna strana nepokřtěná a druhá pokřtěná mimo katolickou církev, a to ve prospěch víry buď nepokřtěné strany, která se chtěla nechat pokřtít křtem v katolické církvi, nebo pokřtěné nekatolické strany, která chtěla vstoupit do katolické církve a uzavřít nové manželství, ve kterém by mohla žít podle katolické víry.¹⁶³

Ke konci padesátých let 20. století se pak objevily případy, ve kterých jako podmínka ke zrušení manželství už nebylo nutně vyžadováno obrácení ke katolické víře nebo křest. Později se pak ještě začaly objevovat další situace, ve kterých se jednalo zejména o zrušení manželství dvou nepokřtěných, aby jeden z nich, ačkoli neměl v úmyslu přijmout víru a nechat se pokřtít, mohl uzavřít kanonické manželství s katolíkem po obdržení dispense od překážky *disparitatis cultus*.¹⁶⁴

Instrukce z roku 2001 pak dále stanovila, že je v tomto případě potřeba vzít v úvahu další okolnosti („*ad liceitatem*“). Šlo o následující okolnosti:¹⁶⁵

- 1) Dřívější manželství je nenapravitelně rozvráceno a není možno je obnovit.
- 2) Zrušení manželství nezpůsobí veřejný skandál.
- 3) Žadatel o zrušení manželství nebyl původcem rozvrácení manželství a ani katolická strana, se kterou chce uzavřít manželství, nezapříčinila rozvrácení manželství.
- 4) Druhá strana z manželství, které má být zrušeno, má být pokud možno dotázána, jestli nechce obnovit manželství.

¹⁶² NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 142.

¹⁶³ KAŠNÝ, Jiří. Zrušení manželství in favorem fidei. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 2, č. 25, s. 88-89.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 85.

- 5) Žadatel o zrušení manželství se pokud možno postará o náboženskou výchovu dětí z prvního manželství.
- 6) Je postaráno spravedlivě o partnera a děti z prvního manželství.
- 7) Katolík, se kterým má být uzavřeno nové manželství, žije v souladu s pravidly katolické víry.
- 8) Jestli se jedná o katechumena, je zde naděje, že brzy přijme křest.¹⁶⁶

V souladu s instrukcí z roku 2001 bylo také zrušení manželství snáze uděleno, pokud je možné dokázat vážné pochybnosti ohledně platnosti manželství. Může být rovněž v souladu s touto instrukcí zrušeno také manželství mezi katolíkem a nepokřtěným, které bylo uzavřeno s dispensí od překážky „*disparitas cultus*,“ pokud jsou splněny všechny stanovené podmínky. Instrukce z roku 2001 byla oproti předcházející instrukci z roku 1973 důležitá především tím, že ve svém čl. 1-10 obsahovala hmotněprávní úpravu a v čl. 11-25 procesněprávní úpravu, čímž problematiku oproti předchozímu stavu významně kodifikovala.¹⁶⁷

V civilní právní úpravě tento důvod pro zánik manželství opět není zakotven, nicméně v tomto případě by se patrně dalo v celé řadě případů při splnění výše uvedených podmínek hovořit o kvalifikovaném rozvratu manželství, čímž by byl naplněn rozvodový důvod podle českého civilního práva. Záleželo by však vždy na konkrétní situaci.

3.2.4 Zrušení manželského svazku při aplikaci „pavlovského privilegia“

Jako jednu z možností zániku manželství nacházíme v kanonickém právu institut rozloučení přirozeného manželství, tj. mezi dvěma nepokřtěnými, prostřednictvím privilegia sv. Pavla, které je zakotveno v kánonech 1143–1147 CIC/1983.¹⁶⁸ Pavlovské privilegium („*privilegium paulinum*“) umožňuje řešit některé obtížné situace, kdy se dostane do konfliktu manželství a víra. V řadě případů se totiž až v průběhu života objeví u nepokřtěného jedince zájem o křest. Taková skutečnost však může mít významný vliv i na rodinný a manželský život takového jednotlivce. V případě, kdy se jedná o člověka doposud svobodného, nebývá zde žádný problém. Pokud se však jedná o člověka, který je rozvedený, tedy dle církevního práva vázaný předchozím manželským poutem, je nutné postupovat velmi opatrně a zodpovědně zjistit jeho právní stav, aby existence prvního manželství nezapříčinila po křtu

¹⁶⁶ KAŠNÝ, Jiří. Zrušení manželství in favorem fidei. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 2, č. 25, s. 85.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 87.

¹⁶⁸ SVOBODA, Jiří. Aplikace privilegia svatého Pavla. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 1, č. 24, s. 6.

jeho tíživou a bolestnou situaci spočívající v nemožnosti přijímat svátosti pro trvající původní manželské pouto.¹⁶⁹

Pavlovské privilegium je institut, který dovoluje za určitých podmínek zrušit legitimní manželství dvou nepokřtěných osob. „*Klíčovými momenty ke zrušení takového manželství jsou na jedné straně neochota nepokřtěného respektovat víru nově pokřtěného a na druhé straně umožnění nově pokřtěnému žít podle víry. Prakticky se na základě tohoto privilegia ruší první, platně uzavřené manželství a umožňuje se, aby nově pokřtěný mohl uzavřít nové manželství, ve kterém by mohl žít podle víry.*“¹⁷⁰

Podmínky pro možné uplatnění pavlovského privilegia jsou následující:¹⁷¹

- 1) Jedná se o manželství dvou nepokřtěných jedinců,
- 2) Jeden z manželů se nechá pokřtít, přičemž podmínkou je přijetí křtu vodou. „*Křest touhy, což je případ katechumenů, nedostačuje k užití zmíněného privilegia, stejně tak nestačí pouze vnitřní obrat ke křesťanské víře, i když se logicky stává předpokladem konverze a následného kroku, kterým je křest.*“¹⁷²
- 3) Druhý, tedy nepokřtěný manžel odstoupí od manželství nebo žije v manželství s pokřtěným manželem po určitý čas i po křtu, a až poté od manželství odstoupí bez spravedlivé příčiny, přičemž v obou případech pokřtěný manžel nesmí dát nepokřtěnému důvod k odstoupení od manželství, neboť rozpad manželství musí vždy v případě uplatnění pavlovského privilegia nastat z iniciativy nepokřtěného manžela,
- 4) Nepokřtěnému manželovi musí být položena otázka, která zjišťuje postoj nepokřtěného z manželů. Otázka směřuje ke zjištění, zda nepokřtěný z manželů chce přijmout křest a zda chce žít spolu s pokřtěným manželem v pokojném soužití bez toho, aby nepokřtěný manžel urážel Stvořitele.¹⁷³ Pokud by se, ale vzhledem k okolnostem ukázalo, že od nepokřtěného manžela nelze očekávat, že na tuto otázku odpoví, lze od této otázky upustit.

Pokud jsou výše uvedené podmínky splněny, pokřtěná strana může uzavřít nové manželství, přičemž manželství předchozí se rozloučí v okamžiku uzavření nového manželství. Nové manželství může pokřtěný z manželů uzavřít jen s jiným katolíkem, místní

¹⁶⁹ SVOBODA, Jiří. Aplikace privilegia svatého Pavla. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 1, č. 24, s. 5.

¹⁷⁰ KAŠNÝ, Jiří. Tři papežské konstituce ze 16. století a pavlovské privilegium. *Tribunál* [online]. [cit. 2014-04-28]. Dostupné z: <http://tribunal.kapitula.sk/2006-2/tri.htm>.

¹⁷¹ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 140-141.

¹⁷² SVOBODA, Jiří. Aplikace privilegia svatého Pavla. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 1, č. 24, s. 8.

¹⁷³ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 140-141.

církevní hodnostář může však v některých případech povolit uzavření nového manželství i s nepokřtěným nebo s pokřtěným nekatolíkem, při zachování dalších předpisů práva.¹⁷⁴

Prostřednictvím pavlovského privilegia lze však odloučit pouze platné manželství dvou nepokřtěných jednotlivců. Pokud ovšem partneři žijí v mimomanželském vztahu, nelze aplikovat uvedené privilegium, které rovněž není aplikovatelné v případě pochybného manželství. V případě existence pochybnosti o platnosti uzavřeného manželství se může pokřtěný obrátit na kompetentní církevní soud se žádostí o prohlášení neplatnosti svého manželství.¹⁷⁵

Je také nutné při aplikaci privilegia svatého Pavla vycházet z toho, že „*privilegium sv. Pavla není mechanismem k rozbíjení manželství, ale zajištění víry a vyrovnanosti osobního života nově pokřtěného, který má právo, aby v novém manželství mohl žít život důstojný křesťana. Pokojný život pro pokřtěného znamená prakticky formu, při níž sám může žít víru podle Božích přikázání, přijímat svátosti, vychovávat tak děti bez rizika, že duchovní život člověka se stal příčinou hádek, rozbrojů v rodině, trýznění, šikan atd.*“¹⁷⁶

Civilní právo ČR tento důvod zániku manželství opět neupravuje, nicméně by se patrně stejně jako v předcházejícím případě dalo v celé řadě případů aplikovat ustanovení o kvalifikovaném rozvratu manželství, nicméně opět záleží na posouzení konkrétní situace manželů.

3.2.5 Rozvázání nedokonaného manželství

Nedokonané manželství upravuje kánon 1142 CIC/1983, který stanoví, že: „*nedokonané manželství mezi pokřtěnými nebo mezi stranou pokřtěnou a nepokřtěnou, může zrušit papež, a to ze spravedlivého důvodu, na žádost obou stran nebo jen jedné, i proti vůli druhé strany.*“¹⁷⁷

V případě nedokonaného manželství se jedná o platné manželství mezi pokřtěnými, které ovšem dosud nebylo naplněné řádným manželským sexuálním stykem (případný předmanželský styk v tomto případě není relevantní), tedy nedošlo k tělesnému spojení manželů lidským způsobem, vhodným k početí dítěte, což znamená, že sexuální akt nebyl vykonán násilím, pod vlivem omamných látek nebo ve stavu opilosti a s použitím antikoncepce. Manželský sexuální úkon tedy musí být vykonán svobodně a vědomě, bez použití antikoncepce. Musí se tedy jednat o „*actus humanus*“, na rozdíl od „*actus*

¹⁷⁴ DUDA, Ján. *Katolícke manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007, s. 140.

¹⁷⁵ SVOBODA, Jirí. Aplikace privilegia svatého Pavla. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 1, č. 24, s. 7.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 14.

¹⁷⁷ Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994, kán. 1152.

hominis“, o který by mohlo jít právě např. v opilosti. Tento požadavek je důležitý v obou právních úpravách vzhledem k základnímu účelu manželství, kterým je zejména založení rodiny a řádná výchova dětí. Proto pokud i po uzavření manželství nedošlo k onomu sexuálnímu styku mezi manžely, mluvíme o manželství neúplném, tedy nedokonaném.¹⁷⁸

Ke zrušení nedokonaného manželství je v souladu s CIC/1983 oprávněn papež, který může manželství zrušit na základě tzv. dispense, na kterou ovšem neexistuje právní nárok. K udělení dispense je nutné splnit následující podmínky:¹⁷⁹

- 1) Žádost podá alespoň jeden z manželů, ale mohou ji podat i oba dva, nicméně pokud žádost podává jeden z manželů, je možné ji podat i proti vůli druhého z manželů.
- 2) Alespoň jeden z manželů je pokřtěný.
- 3) Je nutné prokázat, že manželství nebylo dokonáno.
- 4) Musí existovat další závažné důvody bránící manželskému soužití. Např. se může jednat o rozdílnost povah manželů vedoucí k odcizení bez naděje na sblížení, neléčitelná nakažlivá choroba jednoho z manželů, která brání dokonání manželství, změna postojů manželů a z ní plynoucí hádky atd.¹⁸⁰

Nedokonané manželství opět není civilním právem na rozdíl od práva kanonického nikterak řešeno. Bylo by však v některých případech patrně možné v závislosti na konkrétní situaci hovořit o tzv. kvalifikovaném rozvratu jako důvodu pro rozvod manželství v civilním právu.

3.2.6 Smrt a prohlášení za mrtvého

Pokud se týká smrti jako způsobu zániku manželství, je obsažena v kánonu 1141 CIC/1983, který stanoví, že svátostné dokonané manželství nelze rozloučit žádnou lidskou mocí, pouze smrtí.¹⁸¹ Smrt je přitom podle kanonického práva stejně jako podle práva civilního nejpřirozenějším způsobem zániku manželství. V některých případech se v kanonickém právu dokonce hovoří o ideálním způsobu zániku manželství.¹⁸² V takovém případě je zánik manželství v důsledku smrti konstatován na základě toho, že smrt manžela

¹⁷⁸ TRETERA, Jiří Rajmund. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 238.

¹⁷⁹ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 172.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994, kán. 1141.

¹⁸² HRDINA, Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Revue církevního práva*, 2000, roč. 2, č. 16, s. 98.

vyplývá z věrohodné církevní nebo světské listiny, kterou je úmrtní list.¹⁸³ Důsledky smrti jednoho z manželů jsou v civilním a v kanonickém právu v zásadě totožné.

Stejně jako civilní právo i kanonické právo se v praxi v celé řadě případů potýká s tím, že není absolutní jistota, že určitý člověk zemřel, zároveň je však jeho smrt minimálně velmi pravděpodobná, neboť takový člověk je dlouhou dobu nezvěstný, nejsou o něm žádné zprávy, čímž lze mít v odůvodněných případech za to, že tento člověk již nežije. Stejně jako civilní právo tak i kanonické právo obsahuje právní úpravu prohlášení za mrtvého, přičemž se zabývá i důsledky tohoto prohlášení pro manželství.

Prohlášení za mrtvého je pak upraveno v kánonu 1707 CIC/1983. Ten předpokládá, že pokud nebyl vydán úmrtní list o úmrtí manžela, není druhý z manželů zbaven manželského závazku až do chvíle, kdy diecézní biskup vydá prohlášení o předpokládané smrti nezvěstného manžela. Diecézní biskup může takové prohlášení vydat jen za předpokladu, že bylo provedeno náležité šetření a z výpovědí svědků a z veřejného mínění nebo z nepřímých důkazů diecézní biskup získá mravní jistotu, že člověk zemřel. K prohlášení za mrtvého tedy stejně jako v civilním právu nestačí pouze dlouhodobá nepřítomnost jednoho z manželů, je nutné z celé řady okolností získat tzv. mravní jistotu, že tento manžel již nežije.¹⁸⁴

Pokud má pozůstalý manžel v úmyslu uzavřít nový sňatek, je tedy z pohledu kanonického práva nutný administrativní akt ze strany diecézního biskupa, nelze se spokojit pouze s rozsudkem o prohlášení za mrtvého podle civilního práva, přičemž v případě, že má pozůstalý k dispozici rozsudek civilního práva o prohlášení za mrtvého, je kněz, v případě úmyslu pozůstalého manžela uzavřít nové manželství, povinen se obrátit právě na diecézního biskupa, aby vydal zmíněný dekret, a teprve na jeho základě je možné uzavřít nový sňatek. Rozhodnutím o prohlášení za mrtvého manželství zaniká, nicméně tento zánik manželství lze označit jako tzv. relativní zánik manželství, což v praxi znamená, že na rozdíl od civilního práva se manželství v případě, že se nezvěstný manžel v budoucnu navrátí, obnovuje, a to nezávisle na tom, zda druhý manžel již uzavřel nové manželství.¹⁸⁵

Pokud se týká prohlášení za mrtvého, tento institut je zakotven jak v českém civilním právu, tak i v kanonickém právu, nicméně lze mezi oběma právními úpravami identifikovat některé rozdíly. Zásadním rozdílem je přístup k případu, kdy se nezvěstný manžel navrátí

---

¹⁸³ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 30.

¹⁸⁴ Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994, kán. 1707.

¹⁸⁵ NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006, s. 30.

a druhý manžel přitom již uzavřel nové manželství. Podle současné právní úpravy civilního práva se původní manželství neobnovuje nikdy, tedy ani v případě, že druhý z manželů doposud neuzavřel nové manželství. Naopak v kanonickém právu se původní manželství v případě návratu manžela, který byl nezvěstný a prohlášen za mrtvého, obnovuje vždy. Pro úplnost je vhodné uvést, že v předchozí civilní právní úpravě se manželství obnovovalo pouze v případě, že druhý manžel doposud neuzavřel manželství, v případě, že již druhý manžel nové manželství uzavřel, manželství se neobnovovalo.

Rozdíl mezi civilní a kanonickou právní úpravou lze spatřovat také v tom, že zatímco v civilním právu rozhoduje v řízení o prohlášení za mrtvého soud v civilním soudním řízení, v kanonickém právu o tom rozhoduje diecézní biskup, který stojí v čele diecézního církevního soudu. Je navíc zřejmé, že kanonické právo neuznává rozhodnutí civilního soudu o prohlášení za mrtvého, byť je patrně lze použít jako pádný důkaz v řízení vedeném diecézním biskupem, stejně tak v civilním právu nepostačuje rozhodnutí diecézního biskupa o prohlášení za mrtvého, tudíž je pro věřící nutné, aby si postupně nechali vydat obě tato rozhodnutí.

3.3 Církevní soudnictví v ČR

Vedle civilního soudnictví, které rozhoduje o rozvodu, popř. prohlášení za mrtvého v civilním právu, se na českém území vyskytuje také církevní soudnictví. Podíváme-li se do historie, katolická církev působila na území českého státu již v 10. století a od začátku měla i své soudy, které řešily spory. Panovník přiznal ve 13. století církvi právo na vlastní soudnictví nezávislé na světské moci. V rámci církevního soudnictví existovalo několik soudů. Biskupské soudy rozhodovaly především trestní záležitosti, kterých se dopustili duchovní. V čele soudu stál biskup nebo generální vikář. Usnesení synody z roku 1349 stanovilo, že církevní soudy mají pravomoc řešit spory kleriků, spory o církevní majetek, sirotků a nemajetných vůbec a spory, které byly na církevní soudy přeneseny světskou mocí. Jednalo se především o manželské spory.¹⁸⁶

V současnosti církevní soudy na našem území stále existují, byť jejich význam spočívá pouze v rozhodování podle kanonického práva a jejich rozhodnutí není z pohledu civilního práva závazné. Konkrétně ve věcech manželských tak z pohledu civilního práva rozhoduje civilní soud a z pohledu kanonického práva rozhoduje soud církevní.

---

¹⁸⁶ MALÝ, Karel a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 3. vydání, 2003, s. 113.

3.3.1 Soustava církevních soudů

Soustavu církevních soudů na území ČR lze dělit na soudy diecézní, metropolitní a interdiecézní. Pokud se týká diecézních soudů, z titulu nejvyššího pastýře své diecéze stojí v čele diecézního soudu diecézní biskup. Diecézní soudy jsou mezi církevními soudy chápány jako soudy prvního stupně. V České republice jsou zřízeny následující diecézní soudy: Diecézní církevní soud Brno, Diecézní církevní soud Hradec Králové a Diecézní církevní soud Plzeň.¹⁸⁷

Soudem druhého stupně jsou pak soudy metropolitní. „*Od výroku soudu prvního stupně se lze odvolat (apelovat) k soudu druhého stupně, tj. od soudu diecézního k soudu metropolitnímu. Metropolitní soud je trvale ustanoven jako odvolací soud pro diecézní soudy svých sufragánních diecézí. Sám metropolitní soud je soudem prvního stupně pro svou diecézi. Odvolacím soudem pro soud metropolitní je soud, který si se souhlasem Apoštolského stolce metropolita zvolil. Pokud rozsudek metropolitního soudu jako soudu odvolacího potvrdí rozsudek diecézního soudu, jakožto soudu prvního stupně, nabývá rozsudek účinnosti.*“¹⁸⁸ V ČR se metropolitní soud nachází v Praze.

Třetím typem církevních soudů jsou interdiecézní soudy. Interdiecézní soud může obdržet od Apoštolské signatury dispenz, aby mohl být pro své kauzy i soudem druhého stupně (odvolacím). Princip interdiecézních soudů spočívá v tom, že biskupové více diecézí mohou svou soudcovskou moc vykonávat i kolegiálně a mohou se souhlasem Apoštolského stolce zřídit jediný soud prvního stupně pro své diecéze.¹⁸⁹ V tom případě buď příslušní biskupové společně, anebo pouze jimi jmenovaný biskup, mají všechna práva, která má diecézní biskup vůči svému soudu.¹⁹⁰ V ČR existuje Interdiecézní soud v Olomouci, který je zřízen od r. 1997 jako interdiecézní soud pro Arcidiecézi olomouckou a Diecézi ostravsko-opavskou.¹⁹¹ V případě zřízení diecézního soudu pro ostravsko-opavskou diecézi by se však olomoucký soud (jakožto soud v sídle arcibiskupa-metropolity) stal soudem metropolitním.

Vedle výše uvedených soudů existují také celocírkevní soudy. Nejvyšší soudní instancí v církvi ve všech věcech, včetně procesu o zániku či o neplatnosti manželství, je papež a jeho soudy. Apoštolská signatura je přitom nejvyšším soudním orgánem celé katolické

¹⁸⁷ POLÁŠEK, František. *Procesní právo*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 16.

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 17.

¹⁹⁰ Kodex kanonického práva. Praha: Zvon, 1994, kán. 1423.

¹⁹¹ Interdiecézní soud. *Arcidiecéza olomoucká* [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.ado.cz/interdiecezni-soud>.

církve. Proti jejímu rozhodnutí není přípustný žádný opravný prostředek.¹⁹² Soudu Apoštolského stolce může každý věřící předložit svou spornou věc projednávanou u soudu kteréhokoliv stupně a v jakémkoliv stavu řízení a žádat, aby ji papež rozhodl nebo u tohoto soudu může řízení i zahájit.¹⁹³

Dalším soudním orgánem katolické církve je Římská rota neboli „*Apostolicum Rotae Romanae Tribunal*.“ Jedná se o kolegiální sbor auditorů, který je jmenován papežem. Auditorům pak pomáhá při jejich činnosti rovněž papežem jmenovaný ochránce spravedlnosti a obhájce svazku navržený kolegiem. Tento soud je především odvolacím soudem, rozhoduje tedy obvykle až ve druhém stupni.¹⁹⁴ Římská rota je vedle odvolacího soudu i soudem první instance, zejména v případech, kdy soudí např. biskupy ve sporných věcech, nejvyšší představené řeholních společností papežského práva, diecézí, a jiné fyzické či právnické osoby podřízené přímo papeži.¹⁹⁵

3.3.2 Církevní soud v Brně a jeho role v zániku manželství podle kanonického práva

Církevní soud brněnské diecéze (diecézní soud v Brně) začal působit 1. ledna roku 1857, což jej činí nejstarším diecézním soudem na území ČR. Diecézní církevní soud v Brně je církevním soudem první instance, který byl zřízen příslušnou církevní autoritou za účelem projednávání sporné a administrativní záležitosti osobního stavu věřících římskokatolického obřadu brněnské diecéze. Nejčastěji se diecézní soud v Brně zabývá projednáváním sporu o neplatnost manželství a o udělení dispenze rozvázání nesvátostného manželství („*in favorem fidei*“).¹⁹⁶

Diecézní soud v Brně tak patří mezi církevní orgány, které mohou rozhodovat o zániku manželství z výše uvedených důvodů. Mezi možnosti rozloučení manželství, které jsou před diecézním soudem v Brně projednávány, patří vedle již výše uvedeného a zároveň nejčastěji využívaného zániku manželství ve prospěch víry („*in favorem fidei*“), také aplikace např. Pavlovského privilegia či rozvázání nekonzumovaného manželství. Na webových stránkách diecézního soudu v Brně jsou k dispozici i formuláře, které je nutné v případě žádosti o rozhodnutí o zániku manželství vyplnit. Tyto formuláře tvoří přílohy mé práce.¹⁹⁷

¹⁹² LÜDICKE, Klaus. *Codex iuris canonici. Ludgerus* : C. H. Beck, 1983. Kán. 1629.

¹⁹³ *Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994, kán. 1417.

¹⁹⁴ POLÁŠEK, František. *Procesní právo*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 14.

¹⁹⁵ LÜDICKE, Klaus. *Codex iuris canonici. Ludgerus* : C. H. Beck, 1983. Kán. 1405.

¹⁹⁶ Diecézní církevní soud. *Biskupství brněnské* [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/>.

¹⁹⁷ Tamtéž.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zejména srovnat způsoby zrušení platných manželství, jak to vyplývá z platných předpisů katolické církve (Kodexu kanonického práva z roku 1983) s rozvody podle českého práva s přihlédnutím ke změnám rodinného práva v novém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. Analyzovány byly obě právní úpravy a bylo také určeno, v čem se shodují a v čem se odlišují. V této práci jsem se pokoušela odpovědět na výzkumnou otázku, jaké jsou nejvýznamnější rozdíly mezi právní úpravou rozvodu v civilním právu a právní úpravou zániku platných nulit manželství v kanonickém právu.

V této souvislosti lze konstatovat celou řadu odlišností. Stěžejní odlišnost spočívá v tom, že zatímco civilní právo zná rozvod a ačkoli na něj není právní nárok, za předpokladu splnění zákonných podmínek obvykle rozvod z hlediska civilního práva nebývá problém uskutečnit, kanonické právo rozvod neumožňuje, a tudíž ani neupravuje. Kanonické právo upravuje jednak odluku, která ovšem znamená, že spolu manželé sice nežijí, nicméně jejich manželství trvá, dále v některých specifických případech je možný i zánik platného kanonického manželství, nicméně na rozdíl od široce využívaného rozvodu v civilním právu jsou tyto případy spíše výjimečné a v praxi se nevyskytují zdaleka tak často, jako již zmíněný rozvod v civilním právu.

Rozdíl je možné spatřovat také v tom, že zatímco civilní právo zná jen jeden důvod pro zánik platného manželství za předpokladu, že jsou oba manželé naživu, neboť jediným důvodem pro rozvod byl jak v předchozím zákoně o rodině, tak je i v současném NOZ kvalifikovaný rozvrat manželství, v kanonickém právu je možné identifikovat celou řadu důvodů pro zánik platného manželství mezi živými. Mezi tyto důvody patří např. zajetí („*privilegium captivitatis*“), privilegium výběru manžela či manželky v případě, že se člověk, který má více manželů či manželek chce nechat pokřtít, zrušení manželského svazku ve prospěch víry neboli „*in favorem fidei*“, zrušení manželského svazku při aplikaci „pavlovského privilegia“ a dále rozvázání nedokonaného manželství.

Jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, řada těchto důvodů pro zánik manželství nemá v českém civilním právu žádnou obdobu, buď z toho důvodu, že se tyto důvody v dnešní době již prakticky neuplatní (např. v případě „*privilegia captivitatis*“), nebo by je bylo možné za určitých podmínek podřadit pod důvod pro rozvod manželství, kterým je kvalifikovaný rozvrat manželství, popř. se jedná o důvody, které nejsou pro civilní právo relevantní.

Nesporný rozdíl je také v tom, že zatímco o rozvodu podle civilního práva rozhodovaly civilní soudy podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (do konce roku 2013), resp. nyní podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (od počátku roku 2014), v případě kanonického práva je rozhodováno u církevních (diecézních) soudů podle církevních pravidel.

Platné manželství mohlo podle zákona o rodině a nově podle NOZ a i podle CIC/1983 zaniknout také smrtí, což je vlastně nejpřirozenější zánik platného manželství. V obou případech se smrt prokazuje úmrtním listem na základě ohledání těla lékařem.

Civilní i kanonické právo však počítá i se situacemi, kdy určitá osoba je dlouhodobě nepřítomná, nejsou o ní žádné zprávy a z různých důkazů a skutečností je pravděpodobné, že již nežije. Rovněž v takovém případě je nutné řešit otázku zániku manželství, neboť druhý z manželů chce v řadě případů opětovně uzavřít sňatek s novým manželem. Právo na takovou situaci musí opět reagovat. Zde bylo možné identifikovat významné rozdíly i v rámci předcházející a současné civilní úpravy, jinak než obě civilní úpravy se pak na problematiku dívá kanonické právo. Zákon o rodině, který platil do konce roku 2013, totiž stanovil, že v případě, že byl jeden z manželů prohlášen za mrtvého a druhý manžel v mezidobí uzavřel nové manželství, se při návratu prvního manžela původní manželství neobnovuje. Pokud by však nedošlo k uzavření nového manželství, obnovilo by se původní manželství. NOZ pak zavedl novinku, když stanovil, že v případě, že je jeden z manželů prohlášen za mrtvého a navrátí se, se jeho původní manželství nikdy neobnoví. Kanonické právo naopak zastává teorii, že se původní manželství po návratu manžela vždy obnoví, a to i v případě, že druhý z manželů v mezidobí uzavřel nové manželství.

Z výše uvedeného je zřejmé, že civilní a kanonická právní úprava má sice některé společné znaky, nicméně v zásadě vychází z odlišných názorů, z odlišných představ o manželství, čímž je pohled obou právních řádů na manželství a jeho zánik značně odlišný.

SEZNAM POUŽITÉ LITARATURY:

Bibliografické zdroje:

- BEZOUŠKA, Petr. *Nový občanský zákoník – nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2014. ISBN 978-80-7263-819-2
- DUDA, Ján. *Katolické manželské právo*. 2. vyd. Ružomberok: Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2007. ISBN 80-7113-082-6
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2009. 1459 s. ISBN 978-80-7400-801-6
- HOLUB, Milan. *Zákon o rodině: Text zákona, poznámky, judikatura*, 1. vyd. Praha: Linde, 1992 ISBN 978-80-87212-96-7.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Zákon o rodině s komentářem*. 4. vyd. Praha: C. H. BECK, 2009. ISBN978-80-7400-061-4.
- KAŠNÝ, Jiří. *Manželství v západní tradici: soubor kanonických studií*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7040-921-5
- KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné* 3. 4. vyd., Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-131-3.
- Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994. 814 s. ISBN 80-7113-082-6.
- LÜDICKE, Klaus. *Codex iuris canonici. Ludgerus* : C. H. Beck, 1983. 190 s. ISBN 3-87497-165-1.
- MALÝ, Karel a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Nakladatelství Linde Praha, a.s., 3. vydání, 2003. ISBN 978-80-7201-433-1
- NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve s ohledem na platné české právo*. Praha: Krystal OP, 2006. 215 s. ISBN 80-85929-83-X.
- POLÁŠEK, František. *Procesní právo*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 978-80-244-0663-2
- POLÁŠEK, František. *Církevní manželství podle kanonického práva*. Praha: Česká katolická Charita v Ústředním církevním nakladatelství, 1990. 108 s. ISBN none
- RADVANOVÁ, Senta. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-182-2.
- SEBOTT, Reinhold. *Das neue kirchliche Eherecht*. Frankfurt am Main: Krecht, 1990. 295 s. ISBN 3-7820-0602-X.

TRETERA, Jiří Rajmund. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997. ISBN 80-902045-2-X.

ŽUROWSKI, Marian. *Kanoniczne prawo małżeńskie Kościoła Katolickiego*. 2. vydání. Katowice: Księgarnia św. Jacka, 1987. 488 s. ISBN none

Periodika:

DVOŘÁK, Jan. K aktuálním otázkám prohlášení občana za mrtvého, *Ad Notam*. 2004, č. 6.

FRINTA, Ondřej, TÉGL, Petr. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy*. 2009, č. 14.

HOLUB, Miloš. Zánik manželství prohlášením manžela za mrtvého v českém právu – úvahy nad interpretací § 22 odst. 1 ZOR, *Právní rozhledy*. 2008, č. 11.

HRDINA, Antonín. Církevní sňatek po novele zákona o rodině. *Právník*, 1999, roč. 138, č. 3.

HRDINA, Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Revue církevního práva*, 2000, roč. 2, č. 16.

HRDINA, Antonín, Důvody neplatnosti manželství, *Katolický týdeník* roč. 2005, č. 3.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*. 1999, č. 5.

KAŠNÝ, Jiří. Zrušení manželství in favorem fidei. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 2, č. 25.

KAŠNÝ, Jiří. Zrušení manželství na základě tří papežských konstitucí z 16. stol. *Studia theologica*, 2004, č. 17.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, 23-24.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Glosa k návrhu obligatorního civilního sňatku. *Právní rozhledy*. 2006, č. 4.

NYKODÝM, Jiří. Novela zákona o rodině (zák. č. 91/1998 Sb. zák.). *Bulletin advokacie*. 1998, č. 8.

PLÁTĚNKOVÁ, Hana. K některým otázkám souvisejícím s rozvodem manželství a opatrovnickým řízením ve světle návrhu nového civilního kodexu. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 4.

SVOBODA, Jiří. Aplikace privilegia svatého Pavla. *Revue církevního práva*, 2003, roč. 1, č. 24.

TELEC, Ivo. Některé kritické poznámky k návrhu koncepce občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 1997, č. 5.

TELEC, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2009, č. 19.

VODA, Václav, KORBEL, František. Současný stav rekodifikace soukromého práva hmotného. *Právní rozhledy*. 2008, č. 19.

WESTPHALOVÁ, Lenka, SPÁČIL, Ondřej. Nová právní úprava osobních vztahů mezi manžely. *Právní rozhledy*. 2013, č. 6.

ZEDNÍČEK, Miroslav. Kanonické možnosti ukončení manželství. *Teologické texty*, 2001, roč. 12, č. 5.

Internetové zdroje:

BOTEK, Libor a Karel ORLITA. Manželské právo v přehledu. *Brno* [online]. 2009 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/dokumenty/Manzelske_pravo.pdf, s. 9.

Diecézní církevní soud. *Biskupství brněnské* [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/>.

DROBIŠ, Zbyněk. Sporný rozvod aneb když to nejde po dobrém. *Finance.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/370645-sporny-rozvod-aneb-kdyz-to-nejde-po-dobrem/>.

Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. *Ministerstvo spravedlnosti* [online]. [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

GÜRLICH, Richard. Nezvěstný, mrtvý, prohlášený za mrtvého. *Advokátní kancelář Richard Gürlich* [online]. 2013 [cit. 2014-04-27]. Dostupné z: <http://www.sreality.cz/article/nezvestny-mrtvy-prohlaseny-za-mrtveho/7609>.

HRDINA, Ignác Antonín. Manželství v současném českém i kanonickém právu. *Studenstská vědecká odborná činnost PFUK* [online]. [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/15-20/16-hrdin.htm>.

Interdiecézní soud. *Arcidiecéza olomoucká* [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.ado.cz/interdiecezni-soud>.

KAŠNÝ, Jiří. Tři papežské konstituce z 16. století a pavlovské privilegium. *Tribunál* [online]. [cit. 2014-04-28]. Dostupné z: <http://tribunal.kapitula.sk/2006-2/tri.htm>.

KOLÁŘOVÁ, Marie. Církevní a civilní manželství. *Arcibiskupství pražské* [online]. [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/cirkevni-a-civilni-manzelstvi>.

KORNEL, Martin. Klasický („sporný“) rozvod. *Advokát Kornel* [online]. 2012 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.advokat-kornel.cz/news/klasicky-sporny-rozvod/>

MAŠEK, Daniel. Postup při uzavírání církevního sňatku. *e-Advokacie* [online]. 2005 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.e-advokacie.cz/cz/clanky/rodinne-pravo/postup-pri-uzavirani-cirkevniho-snatku.html>.

MUŽÍK, Tomáš. Vzory podání – nesporný rozvod = rychlý rozvod. *E-pravo.cz* [online]. 2004 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vzory-podani-nesporny-rozvod-rychly-rozvod-23809.html>.

Obecně o rodinném právu. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2013 [cit. 2014-04-24]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/rodinne-pravo/obecne/>.

ŠMÍD, David. Uzavření manželství podle nové úpravy rodinného práva. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2013 [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uzavreni-manzelstvi-podle-nove-upravy-rodinneho-prava/>.

Právní předpisy:

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.

Zákon č. 40/1964 sb., občanský zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

Zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4913/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 19. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 4632/2010.

Stanovisko sp. zn. Cpjn 19/2007 občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 5. 2010 k rozhodování soudů ve věcech písemné smlouvy podle § 24a odst. 1 písm. a) zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, upravující pro dobu po rozvodu manželství vyživovací povinnost manželů.

Abstrakt:

Tématem této diplomové práce je možnost rozvázání platných manželství v katolické církvi a srovnání s rozvodem manželství podle českého rodinného práva. Cílem této diplomové práce je srovnat způsoby zrušení platných manželství, jak to vyplývá z platných předpisů latinské katolické církve (Kodexu kanonického práva z roku 1983) s rozvody podle českého práva s přihlédnutím ke změnám rodinného práva v novém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. Práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se věnuje pojmu manželství a jeho stručné charakteristice z pohledu civilního a z pohledu kanonického práva. Druhá kapitola se věnuje způsobům uzavírání manželství, a to opět jak v civilním právu ČR, tak v kanonickém právu. Je zde také pojednáno o rozdílu mezi uzavřením civilního a církevního sňatku. Třetí kapitola je věnována způsobům zániku platného manželství v civilním a v kanonickém právu, dále je stručně pojednáno o církevním soudnictví.

Summary:

The topic of this thesis is a possibility of dissolution of existing marriage in the Catholic Church compared to a divorce according to the Czech family law. The aim of this thesis is a comparison of the ways of a valid marriage termination, as evidenced by the applicable regulations of the Catholic Church, with a divorce under Czech law with regard to changes in family law in the new Civil Code No. 89/2012. The thesis is divided into three chapters. The first chapter deals with the concept of marriage and its brief description in terms of the civil and canon law perspective. The second chapter is dedicated to the ways of entering into marriage in the Czech civil law and Canon law. In addition to it this chapter is dedicated to describing differences between civil and canon wedding ceremonies. The third chapter deals with the ways of dissolution of a valid marriage in the civil and canon law, and introduces also a short description of ecclesiastical judiciary.

Klíčová slova:

- Manželství
- Manžel
- Rozvod
- Sňatek
- Zánik manželství

Keywords:

- Dissolution of marriage
- Divorce
- Husband/wife
- Marriage
- Wedding ceremony
- Termination of Marriage

Přílohy

Příloha č. 1: Formulář žádosti o zrušení manželství dle Pavlovského privilegia

Římskokatolická farnost:

.....

.....

Tel.: .....

E-mail: .....

Biskupství brněnské

Diecézní církevní soud

Petrov 5

CZ-601 43 BRNO

V ..... dne .....

Č. j.: .....

Věc: Žádost o rozvázání manželství na základě pavlovského privilegia podle kán. 1143 CIC

Žádám o rozvázání níže uvedeného manželství:

Základní údaje žadatele:

žadatel

nežádající strana

Titul, jméno a příjmení		
Rodné příjmení		
Datum a místo narození		
Datum, místo a obřad křtu (ve které církvi) nebo datum přijetí do katechumenátu		<i>nepokřtěný</i>
Eventuálně plánovaná doba a místo křtu		<i>zde nevyplňujte</i>
Eventuálně plánovaná doba a místo zamýšlené svatby		
Stav před občanským sňatkem		
Bydliště žadatele / žadatelky		
Nynější stav		

Jakým způsobem bylo prokázáno, že nežádající strana nebyla pokřtěna?

.....

Dne ..... uzavřeli na ..... občanské manželství:

Toto manželství bylo rozvedeno rozsudkem Okresního/Městského/Obvodního soudu v ..... ze dne ..... čj. .... , který nabyl právní moci dne .....

Datum definitivního odloučení: .....

Rozpad manželství zavinił: .....

Interpelace nežádající strany podle kán. 1144 CIC

- byla učiněna dne ..... s výsledkem .....
- nebyla učiněna z důvodu .....

Žily strany společně i poté, co strana nepokřtěná přijala křest? ano / ne

Z tohoto manželství se narodily děti:

Jméno a příjmení	Datum narození	Datum, místo a obřad křtu

Žadatel(ka) chce uzavřít nové manželství s:

Titul, jméno a příjmení	
Rodné příjmení	
Datum a místo narození	
Datum, místo a obřad křtu <i>(ve které církvi)</i>	
Nynější náboženské vyznání	
Bydliště	
Nynější stav	

Pokud byl ještě jiný (předchozí) sňatek výše uvedené osoby, je třeba doložit oddací list a rozvodový rozsudek, a také případný rozsudek církevního soudu nebo prohlášení neplatnosti manželství.

Datum a místo uzavření předchozího manželství nastávající(ho) manžela / manželky	
Rodné jméno a příjmení manžela / manželky tohoto předchozího manželství	
Počet dětí narozených z tohoto manželství	

Jménem žadatele/žadatelky ..... žádám o zrušení manželství na základě pavlovského privilegia.

Odůvodnění a doporučení:

Zdroj:http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/formulare/03_Zadost_k_udeleni_pavlovskeho_privilegia.pdf

Příloha č. 2: Formulář žádosti o rozvázání nedokonaného manželství

Římskokatolická farnost:

.....
.....
.....

Tel.: .....

E-mail: .....

Biskupství brněnské

Diecézní církevní soud

Petrov 5

CZ-601 43 BRNO

V.....dne .....

Č. j.: .....

Věc: Žádost o udělení milosti: rozloučení nedokonaného manželství

Žádám o udělení milosti rozloučení mého manželství.

Základní údaje:

manžel

manželka

	manžel	manželka
Titul, jméno a příjmení (rodné příjmení)		
Datum a místo narození		
Datum, místo a obřad křtu (ve které církvi)		
Nynější povolání – zaměstnání		
Stav před uzavřením tohoto manželství		
Nynější stav		

Datum a místo uzavření zneplatňovaného manželství: .....

Forma uzavření manželství (v katolické církvi, jiné církvi, civilně):.....

Toto manželství bylo rozvedeno rozsudkem

Okresního/Městského/Obvodního soudu v ..... ze dne ..... čj.

....., který nabyl právní moci dne . .....

Žádost o civilní rozvod podal manžel/manželka.

Z tohoto manželství se narodily děti:

.....
.....
.....

O milost rozvázání nedokonaného manželství žádám z těchto důvodů:

.....
.....

Bližší vysvětlení těchto důvodů (známost, důležité okolnosti před sňatkem a při jeho uzavírání, průběh manželství, rozvod, nový civilní sňatek ap.) uveďte na dalším listě, který přiložte k této žádosti.

Nynější adresa mého bývalého manžela/manželky:

.....
.....tel. ....

Má tvrzení mohou potvrdit následující důkazy a tito svědkové (uveďte jméno, příjmení, adresu, tel. kontakt a vztah k Vám nebo Vašemu bývalému manželovi/manželce).

Svědci z mé strany:

.....
.....
.....

Svědci ze strany nežádající:

.....
.....

(Nezapomeňte, že je zapotřebí uvést také svědky s blízkým vztahem ke druhé straně, zvláště v případě, kdy je pravděpodobné, že ona se řízení nebude účastnit, aby hledání pravdy bylo co nejobjektivnější.)

Rád bych neměl (a) v budoucnu uzavřenou možnost žít ve svátostném manželství a přistupovat ke svátostem. Proto žádám Svatého Otce o milost rozvázání mého nedokonaného manželství z výše uvedených důvodů.

.....
podpis žadatele

Přílohy:

- Potvrzení o křtu manžela
- Potvrzení o křtu manželky
- Potvrzení o církevním sňatku
- Kopie rozsudku civilního soudu o rozvodu
- Podrobná zpráva o průběhu známosti a manželství
- Pokorná prosba Svatému Otci o udělení milosti
- Další dokumenty (lékařské zprávy, policejní dokumenty apod.)

Zdroj:http://brno.biskupstvi.cz/cirkevnisoud/files/formulare/04_Zadost_pro_rozvazani_nedokonaneho_manzelstvi.pdf